

Jak to vypadá na Těšínsku

Český Těšín, 21. března 1935.

I.

Před rokem začal neklid.

Potvrdí vám to všichni, kdo tu žijí. Od rozhodnutí o československo-polské hranici z roku 1920 bylo na Těšínsku celkem klidno. Poláci neměli příčiny k nespokojenosti. Dostali z rukou československé vlády a jejich úřadů tolik vymožeností, po nichž marně volali za rakouského režimu. Nějaké ty stížnosti, bez nichž se nic na světě neobejde, se dnes nepodaří nikomu zveličít se zpětnou platností tak, aby mohlo být prokázáno, že u nás Poláci na Těšínsku úpěli. Máme vlastnosti, které by neměly přejít do národní tradice, ale znásilňováním menšin jsme nikdy nezhrěšili. Nemáme to v povaze, nechceme se tomu ani nikdy naučit. Polská menšina, představující půl procenta obyvatelstva naší republiky, byla zahrnuta do zákona dobré vůle. Naši se dívali na těšínské Poláky jako na kulturní menšinu, která bude moci zachovat všechno svérázné a při tom tvořit most k polskému národu.

„Všemi silami jsme se snažili zapomenout na protičeské přečiny některých Poláků z doby před rozdělením Těšínska“, ujišťuje mě jeden z těšínských veřejných pracovníků, prof. Václav P l a c h t. „S naší strany nebylo uplatňováno chytráctví, které by si za ústupky vykupovalo polské projevy loyality. Naopak, polské menšině se dostalo hned plně míry československých občanských práv. Neuplatňovali jsme při tom ani zásady politického obchodování. Plnost občanských svobod a práv byla našim Polákům dána bez ohledu na kulturní a právní postavení československé národní větve, žijící v Polsku, zejména na Volyni. Právě náš snášlivý postup umožnil klidné soužití všech národnostních složek na Těšínsku: Čechoslováků, Poláků, Šlonzáků, Němců a Židů.“

Svízelné předpoklady agitace proti státu, kde má vedoucí národ takové pochopení pro spravedlnost k menšinám! Ale politikové jsou kouzelníci, kteří dovedou vydupat ze země, co právě potřebují. Začali tedy dělat situaci, jak se říká. Nápadný obrat k horšímu je starý právě rok. Je to jubileum, jehož zdejší naši lidé nemají příčinu oslavovat. V únoru 1934 byly na polském území těšínského Slezska uspořádány velké slavnosti, smuteční slavnosti na památku bojů o Těšínsko v roce 1919. Hlavním jejich účelem bylo oživení událostí již skoro zapomenutých. Korunou, nasazenou okázale těmto slavnostem, byly veřejné projevy 24. a 25. února v Cieszyňě, namířené přímo proti československému státu a jeho představitelům. Od té doby začalo soustavné znepokojování Těšínska s polské strany. Vzpomínáte, k čemu došlo právě těch dnů v mezinárodní politice? K uzavření německo-polské smlouvy.

Slavnosti, probouzející nepřítelství likvidované před patnácti lety, byly silně propagovány polským tiskem, i vládním. Katovická vysíláčka se pustila do práce. Rok, který se od té doby nad Těšínskem přehnal, byl ve znamení rozšiřování a stupňování polské ofensivy. K tomu, aby byla zastavena, je třeba, aby klidně a pevně řekly své slovo úřady a vláda republiky československé a promluvily tak, aby byli naši lidé posíleni. Čeká na to kde kdo z našich lidí na Těšínsku.

Zdržlivost projevu se strany vlády a úřadů je chvalitebná, má-li své důvody a je-li dobře uvážena. Říká se tomu „důstojný klid“. Na Těšínsku nabyta tato zdržlivost takových rozměrů, že jí Poláci, dokonce i veřejně, říkají „slabost“. Ukáží, jak značný úspěch měla taková propaganda na Těšínsku nejen mezi Poláky a nerozhodnými nebo bezbarvými Šlonzáky, ale i mezi vysloveně našimi lidmi.

Velkovýroba nejistoty.

„A jak to vlastně bude s Těšínskem?“

Kudy Poláci po Těšínsku chodí, tudy sejí nejistotu, pochyby. Vyrábějí je ve velkém, v nejrůznějších provedení. Kolikrát rozhazovali s kazatelen na našem území toto zrní polští kněží! Kolikrát naznačovali, že dosavadní stav je jen dočasný, kolikrát řekli bez obalu, že Těšínsko bude celé polské!

Pohraniční polské stráže se „vyptávají našich lidí: „Tak co, jak se připravujete? Už to bude brzo...“ Polští celníci říkají našim lidem, když chtějí přejít na krátkou dobu přes hranici: „Jen choďte, docela volně, vždyť tady už vlastně není hranice, tady je už taky Polsko.“

I polští učitelé a úředníci, zaměstnanci na košicko-bohumínské dráze a jiní Poláci u nás tak mluví v poslední době. Od dohody polsko-německé a ještě odvážněji od sárského plebiscitu. „Také na Těšínsku bude plebiscit“, jde od úst k ústům, od Moravské Ostravy a Opavy přes Bohumín až k Jablunkovu. Pořadatelé přednášek, které jsem měl v pěti městech Těšínska, mě žádali, abych nezapomněl v průběhu řeči nebo v debatě posluchačům vyložit, proč se nemusí bát plebiscitu a jaký je rozdíl mezi Sárskem a Těšínskem. Právě při těchto přednáškách ve střediscích těšínského života vycházelo najevo, že nejistota šířená pod dojmem německého vítězství v Sársku znepokojila vážně naše lidi.

Čeho se vlastně lidé na Těšínsku bojí? Války?

Někteří i války. Podle ústního podání, na něž jste všude naráželi, mělo ke konfliktu dojít 19. března, v den Pilsudského narozenin. Toto datum naše Těšínsko šťastně přežilo bez otřesu, nechci-li vzpomínout planého poplachu velkých rozměrů, v noci z 9. na 10. březen, poplachu, který odhalil nedostatečnost naší výzvědné služby v tomto území. 19. března měla podle těšínského proroctví přejít polská vojska na naše území. Poláci všechno zaberou, říkali si lidé. A odpraví všechny, kdo nejsou pro Polsko. Všechny, kdo jsou už zapsáni na černých listinách. S tím se tady úspěšně straší. Onehdy to přišlo na hostinského v Sovinci u Karvinné. Přišli do jeho podniku dva muži, poručili si něco k pití, a když platili, řekli z ničeho nic hostinskému: „Však vy jste také na černé listině.“ Od té doby má neklidné spaní.

Snad se usmíváte. Měli byste slyšet zdejší lidi, když vyprávějí své zkušenosti z doby plebiscitu. To nejsou povídky. Říkali to vážní, inteligentní a důvěryhodní lidé, před velkým shromážděním. Každý takový výrok byl posuzován a kontrolován těmi, kteří byli také při tom. „My se nebojíme polských vojáků“, odpověděl mi mladý učitel při debatě, na námitku, že by to s polským zabráním Těšínska nebylo tak jednoduché. „Ale my nezapomněli na to, co nám Poláci dělali při plebiscitu. Ve dne nic. Ale v noci, to si troufali, ve tmě a ze zadu, zatím co jsme spali, rozbíjeli nám okna, zapalovali stavení, házeli do domu bomby, stříleli po našich lidech, přepadávali. Což by nestačilo, kdyby jen ničili náš majetek? Ne-

napomáhať nám na to. Bojíme sa, aby som to nezažili ešte raz. Legióny mladých, ktoré sa pilne trénujú vo všetkých druhoch potriebných úkonoch, by to jedného krásneho dňa na nás mohli vykonať, jestli nikdo z Prahy nedovede zastaviť úsilie šovani s polské strany. Vždyť k nám majú od hraníc nezelenou bočnu!“

To bolo v Karvine. V obecnstve sa vynořila hlava asi päťdesiatročného dielnika. Žadal mne, abych mu vyložil, jak je možné, že diplomat, který se vůči naší republice chová jako pan konsul Malhomme, je ponechán přes všechny protesty a výčitky na svém místě. Podal jsem mu se značnou diplomatickou námahou vysvětlení o tomto diplomatu. Dielnik k tomu poznamenal: „Já si taky myslím, že to musí mít nějaký vyšší důvod, který my třeba nevidíme. Ale na to se z mých kamarádů nikdo neohlídá. Oni vidí chyby, pozorují přestupky takového konsula. Když se ani jemu, ani těm, kdo s ním peku, nic nestane, nedivte se, že začínáme věřit i takovým povídačkám, jako je ta o devatenáctém březnu a vtrhnutí polského vojska k nám. Protože se tady u nás proti Polákům nic nedělá, mají naši lidé dojem, že republika a úřady s Těšínskem nepočítají. Podle toho se také zařizují, přizpůsobují se myšlence, že Těšínsko třebas opravdu nebude naše.“

Zaznamenal jsem si slova mladého dielnika z Karvine. A využívají je touto cestou lidem, jež měl na mysli, ale k nimž sám nedosáhne.

Církev — květší slávě Polsky.

Na dvou reportážních cestách Těšínskem jsem musil často vzpomínat na Sársko. Stejná kulisa: domky neútesných fasád, nad nimi tovární komíny, důlní věže a věže kostelů. Stejně nakyslý vzduch, žltotošedý opar v přírodě poněkud chudší než sárský. Zvlněné porosty, rozptýlenost sídel, mnohem horší cesty, více mrtvých továren, více budov zarůstajících travou, plevelem a rzí. Stejná pobožnost. A jako to pochopil Hitler a jeho církevní politikové u řeky Saar, tak to pochopili polští strategové u Olzy: využívají lásky k Bohu a životu nábožnému pro své cíle světské politiky.

Propaganda proti našemu státu je na Těšínsku vedena mnoha způsoby. Mezi čtveřici neúčinnějších patří vedle školy, rozhlasu a novin nesporně kostel, kazatelna, fara. Polští kněží, placení našimi penězi, polští učitelé, kteří slíbili věrnost naší republice, vemlouvají svým žákům skrytě i otevřeně nedůvěru a nenávisť k této republice. Doklady toho vám podá doslova každé dítě na Těšínsku. A přeče se proti tomu s naší strany nic vážného nepodniká.

Snad nikde nejsou tak podivuhodné církevní poměry, jako na Těšínsku. V pohraničních okresech frýštátském a česko-těšínském je dvacetdevět katolických far. Ve většině z nich byli kdysi faráři Češi, vystudovaní obyčejně v olomouckém semináři. Na vedoucí místa, do konsistoře ve Vratislavi, se naši nedostali a dosud se o to marně pokoušejí. Tam vládli a vládnou výhradně Poláci a Němci. České fary na Těšínsku dostávaly postupně polské faráře a ti se činili, aby své farníky popolstili. Nejúspěšnějším nástrojem rychlého a soustavného popolstování byly a nadále jsou — z á p i s y d o m a t r i k. Jeden z těšínských pracovníků a znalců poměrů, Antonín Hoříněk, o tom vypráví:

„Zápisy do matriky se děly buď polsky nebo německy. Tak se stalo, že česká jména byla komolena na polská nebo německá. Lid ve své nevědění a netroufalosti mlčky přijímal z rukou faráře matriční zápis, v němž jeho jméno bylo zkomoleno. Očekávali jsme, že se polští kněží aspoň přizpůsobí mezinárodním poměrům. To se nestalo. Polští kněží si počínali a počínají, jako by nebyli v Československu, ale v Polsku. Český jazyk, jako státní jazyk, nerespektují, české požadavky na zavěšení českých bohoslužeb šmahem odmítají. Podle sčítání

lidu z roku 1930 je ve všech polských farnostech na území čsl. Těšínska kvalifikovaná česká menšina. Je však polskými farními úřady přezírána. Česká menšina nemá v těšínských kostelech žádná práva. Bohoslužby se konají výhradně v polském jazyce.“

Na Těšínsku je velký nedostatek českých kněží. Protože chybí čeští kněží, vyučují náboženství na našich školách kněží polští. Skoro žádný z nich se nenaučil státnímu jazyku. Polští kněží, většinou odchovanci polského bohosloveckého semináře ve Vidnavě, mají usměrněné polské vychování. Aby se v tom směru utvrdili, bývají o prázdninách umístováni v polských šlechtických rodinách. A v duchu takto zoceleném pracují potom — v československých školách.

Ještě podivuhodnější jsou poměry v těšínské církvi e v a n g e l i c k é augsburského vyznání. Na území našeho Těšínska je sedm evangelických far. Všechny jsou obsazeny a spravovány polskými pastory. Protičeská politika v evangelických těšínských sborech slaví do dnešního dne neuvěřitelné úspěchy. Kam přijdete, tam si vám naši evangelici stěžují. Žádosti o české bohoslužby jsou zamítány automaticky a obyčejně bez odůvodnění. Polští pastoři odmítají česky křtít. V nedělních školách této církve jsou československé děti vyučovány — polsky. Němcům se naproti tomu vychází vstříc s polské strany příkladně, i když jde jen o dvouprocentní menšinu, na příklad sedm německých rodin v Návsi.

Na posvátném místě, ve vůni kadidelnice, za zvuků varhan, mezi zpěvem a modlitbou padá do duší věřícího lidu protičeská setba. V narážkách a někdy rovnou mluví polští kněží o pohnutých dobách Těšínska, o kráse víry v Boha a vlastenectví, o věrnosti v boji. Za těmito velkými a obecně uznávanými slovy, jako výplň vznešených hesel, se objevuje velká a vítězná Polska. Jen trpělivost, draží věřící. Buďte oddaní a stateční, odměna se dostaví. Odtud se nejistota šíří na všechny strany, i mezi ty, kdo byli donedávna pevní Čechoslováci.

V kostelech se dnes mluví s kazatelen jako v době plebiscitu. Tehdy kázal takový polonisař v ornaté před šromážděním věřících ve starém kostele v Karvine: „Matka boží czenstochowska má na hlavě zlatou korunu. V té koruně je vzácný drahokam a tím drahokamem je těšínské Slezsko. Dopustí-li, lidé těšínský, aby byla Polska o tento drahokam oloupena, budeš proklet.“

U starosty Koždově.

Zajdeme na radnici v Českém Těšíně. Nová budova stojí na náměstí, donedávna pustém. Také domy a činžáky okolo radnice jsou nové, tato část Těšina je viditelně čerstvá a stále roste. Město ve výstavbě, hned po Zlíně v naší republice s největším stavebním ruchem. V radniční budově mě přijímá ředitel městských úřadů, místopředseda Matice osvěty lidové, Bohuslav Klac. Je na Těšínsku od roku 1909.

„Vláda i místní činitelé se musí starat, aby zneklidňování na Těšínsku přestalo“, říká ředitel Klac. Mezi lidem se stále roztrhuje pověst, že naše Těšínsko bude obsazeno Polskem a že tu bude uspořádán plebiscit. Tím má být otrěsena víra zejména Šlonzáků v náš stát. Přičiňuje se o to zvláště konsul Malhomme svými výpravami do vesnic. Při nich jedná s československými občany polské národnosti, zúčastňuje se i podradnějších zábav československých spolků, míchá se do školských zápisů a počíná si takovým způsobem, že by mu to nebylo dovoleno nikde na světě. Vystupují tu přímo agenti-provokatéři. Naši lidé jsou vybízeni, aby si československé peníze vyměňovali za polské, protože přijdou co nevidět Poláci. Způsobů provokace je víc. S polské strany se o ně přičiňuje nejvíce Legion mladých, výbojná teroristická organizace, která zasahuje s polského území i k nám.

Je před zápisu do škol. Zdejší obyvatelstvo má být ořezáno ve své důvěře ve stát. Mají být poškozeny československé školy, strachem z příchodu Poláků. Lidé národnostně nepevní mají být přetaženi do polské školy a polského tábora. Terorem má být také dosaženo toho, aby výsledek voleb byl ciferně jiný než výsledek posledního sčítání lidu. Na těch dvou věcech Polákům nejvíc záleží.“

Vstupuje stříbrovlasý pán, zdravé, robustní postavy, světle modrých očí, osmahlý v usměvavé tváři. Představuji vám starostu Českého Těšína, Josefa Koždoň, zakladatele a vůdce slezské strany lidové, šlonzácké. Přemítal dlouze o mých otázkách, na vězích, má-li se „Přítomnosti“ svěřovat nebo ne. Nežli se přece jen rozhodne pro, připomeňme, že zde na Těšinsku je silně vyvinut regionalismus. Josef Koždoň jako jeho představitel měl a má mnoho přívrženců, zvláště kolem Skočova, dnes patřícího do Polska, tam působil dříve jako ředitel školy. Za plebiscitu byl Poláky zajat a vězněn v Krakově pro své čechofilské smýšlení. Působil pro připojení Těšínska k ČSR, a byl povolán jako svědek drem Benešem do Paříže.

Dívá se na mě přes zclacené brýle a pomalu odpovídá, v řeči převážně české, místy šlonzácké, a když je třeba zvláště přesně vyjádření, i německy. „Je jasno, že se znepokojováním začali Poláci. Je nám též jasno, kam míří. Z české strany se též dějí chyby. Ale musíme mít tolik rozumu, abychom se nedomnívali, že by v Polsku měli za možné na příklad nám sem vtáhnout s vojskem. To všechno jsou jen taktické manévry. Znepokojují, ale chtějí při tom něco jiného než říkají.“

Jak jste tu spokojen?

„S praktického stanoviska máme stížnosti. Administrativa je pomalá. Nejde se za záležitostmi, které toho v plné míře zasluhují. Klasickým příkladem toho je záležito st v k l a d ů v P o l s k é m T ě š í n ě. V bývalé spořitelně tenkrát ještě neděleného města Těšína měli českoslovenští občané uloženo 16,000.000 Kč. A těch šestnáct milionů tam leží dosud, přes patnáct let tam leží, přes všechny sliby a nesčetné urgencye nebylo dosud možno dosáhnout likvidace těchto vkladů. Poláci říkají, že to je všechno připraveno, jenom československá vláda že musí tu věc zařídit. Nemůžeme s tím hnout. Tak dlouho se to táhne, ty peníze nám chybí, to víte, šestnáct milionů není malý peníz. Naši lidé na tom tráť, někteří těmito zamrzými vklady trpí. Jsou i tragické případy, kdy lidé mají tam za Olzou uloženy peníze, ale kromě nich nemají nic jiného, a tak je musí naše obec podporovat. To nám škodí, říkal jsem o tom už některým našim ministrům, dosud marně. Využívá se toho k agitaci.“

A politicky, pane starosto?

„Myslím, že málokde v Československé republice byly na pohraničí tak příznivé poměry pro vládu a státní myšlenku, jako u nás na Těšinsku. Nejen Češi, ale i Němci a Slezané i velká část polského obyvatelstva byla od samého začátku postavena z přesvědčení na stanovisku čl. státu. Že by dnes nebylo možno tvrdit totéž, to má své příčiny částečně v okolnostech, za něž nemůže ani vláda, ani jednotlivci. Hospodářská krize, která všude způsobuje nespokojenost. Ale jsou tu i momenty, které podle názoru stojí pod vlivem vlády a které rovněž zatěžují situaci. Na příklad veřejná administrativa, o jejímž pomalém chodu jsem vám už hovořil. Nečeská veřejnost má dojem, že administrativa je někdy ovlivňována neodpovědnými činiteli. Jiný důležitý moment: p r a k s e p ř i v y m á h á n í d a n í j e p ř í l i š b e z o h l e d n á. Trochu benevolence by jen prospělo poplatníkům i státu a jeho financím. Je třeba více mírnosti, pořádku lze dosáhnout lidštějším způsobem. Občan nikdy nesmí mít pocit, že ztratil práva. Pozorují, že to naši úředníci neberou v podobných případech jako úředníci, ale jako advokáti. Jsou přesvědčeni, že

každý má špatné úmysly. Neohlížejí se na skutečný stav. A nakonec? Naši lidé, Šlonzáci, necítí ani dnes Drang nach Osten. Cítíme spíše nechuť k východu a naše sympatie k západu rostou. Díváme se s plnou důvěrou do budoucna.“

Franta Kocourek.

p o z n á m k y

I v poslední půlhodině je čas

Málokterá demokratická vláda se může pochlubit tak příznivými pracovními podmínkami jako naše. Jakmile po volbách zasedne do svých křesel, ví bezpečně, že má před sebou šest let zajištěného života, v němž ji ukázněný a poněkud ospalý parlament nebude vyrušovat, v němž se o ni voličstvo mimo neškodné brčení nebude mnoho starat a v němž ji tisk, většinou závislý na stranách, které ji vytvořily, bude podporovat. Často, přechásto však se nám zdá, že naše vlády nedovedou těchto výjimečných podmínek, za něž by mnohý francouzský kabinet blahorečil osudu, dostatečně využít. Jejich vnitřní jednání se obyčejně nekonečně vlekou a zpravočejství o vládních úmyslech se často podobá povětrnostnímu prorokování — tak důkladně bývá to, co se dnes tvrdí, vyvráceno událostmi zítřejšími. Tyto vlastnosti se ještě zesilují před volbami. V dobách, kdy jinde demokratické vlády hrdivě bojují o každý další den existence, kdy se snaží uskutečnit co nejvíce ze svého programu, aby mohly předstoupit s čistým svědomím před soud voličů, chovají se naše vlády tak, jako by jim nezáleželo na životě, nýbrž na tom, jak by se jejich strany co nejdříve dostaly od sebe. Málokterému organismu se smrt zdá takovým vysvozením jako jim. Strany, které skládají jejich většinu, vytvářejí určitý čas před volbami dvě tváře: jednu serióznější, která se ztrnulými rysy hledí směrem k vládě a která se obyčejně projevuje v tisku ranním, a druhou rozmarnější, která se lákavě obrací k lidu a s oblibou hledá nespoutaný výraz v tisku večerním. Rozdíl mezi oběma tvářemi se někdy tolik stupňuje, že jedna druhou i zapírá. Tehdy bývá těžko rozhodnout, kterou z nich třeba brát vážně.

Tato typicky československá situace se začala znovu utvářet v posledních týdnech. Není tomu tak dávno, co bylo autoritativně prohlášeno, že koalice se vzájemně dohodla na volbách podzimních a že je odhodlána provést celý svůj program. I bylo nad tím značné uspokojení. Ale ještě než nám tato státnická slova odezněla v uších, naslinil kdosi v pravých oblastech vládní koalice prst a jal se zkoumatí politické povětrí. Protože je shledal pro sebe příznivým, začalo se bez ohledu na starou úmluvu psát, že volby budou dříve. Přiblížující obecnost suše konstatovalo, že si z něho vláda zase jednou udělala dobrý den, a rychle přivyklo myšlence, že bude povoláno k provedení výsostného občanského práva co nejdříve. Načež prohlásil ministr Šrámek, že stará úmluva stále ještě platí. Protože se zatím nenašel nikdo, kdo by se v tom vyznal, prosili bychom, aby se s chápavostí lidu zacházelo trochu šetrněji.

Obírali jsme se svého času nadějí — a také jsme jí tu dali výraz — že tyto volby budou vypadat jinak než dřívější. Vycházejíce z vědomí, že je vážná mezinárodní situace, která kategoricky zakazuje myslet na něco jiného než na zájem státu, doporučovali jsme, aby vláda pracovala až do konce období a aby už nyní učinila vnitřní úmluvu, že po volbách spolupráci zase obnoví na téže nebo na rozšířené základně. Věduce, že koalice sdružuje hlavní složky obyvatelstva, představovali jsme si, že by volby mohly být něčím jako manifestačním potvrzením a obnovením jejího mandátu, které by povzbudivě působilo nejen doma, ale i za hranicemi. Dali bychom tím slavnostně najevo, že trváme na hlavních zásadách své dosavadní politiky a že hodláme v neztencené síle udržet svůj vnitropolitický, demokratický režim. Neboť cizina, nezapomínejme, nevidí drobné nedostatky naší soustavy, ani neslyší naše stranické hádky, nýbrž vidí jenom malý středoevropský stát, který, dokola obklopen nedemokratickými a protidemokratickými režimy, zachovává dobrovolnou kázeň a vládu založenou na svobodně projevovaném souhlasu většiny lidu. Na mnoha místech se tehdy setkal s porozuměním tento názor, jehož páteří bylo přesvědčení, že za podobné mezinárodní situace, jako je dnešní, není strana nic a celek všechno. Ale několik lidí přece jenom shledalo, že by bylo lépe, kdyby to

bylo obrácené; že demokracie, zájem státu a zahraniční efekt mohou jít k čertu, bude-li jen ukojen nějaký úzký zájem částečný. Duch doby, který si teď oblékl černohnědé roucho reakce, naléhavě promluvil k některým mužům na klerikální a agrární pravici, vyzývá je, aby nenechali odejít vzácnou historickou příležitost. Mužové dychtivě naslouchali a začali se pohybovat podle těchto pokynů. Přáli bychom si, aby se jejich pohyb nesdílel ostatním. Mají-li chuť poplašeně měnit svá stanoviska, nechť ji ukojí osamoceni. My toužíme zůstat tam, kde jsme stáli doposud. Vidíme, že na rozhodujících místech je dost rozvahy, aby tato touha byla pocitována s námi.

Při prezidentových narozeninách jsme čtli vypravování o tom, jak Masaryk pracuje i poslední půlhodinku před odjezdem a jak říká, že i tyto půlhodiny jsou čas. Bylo by krásné, kdyby si vláda řekla, že těch několik neděl nebo — smíme snad doufat? — měsíců, je také čas a že je třeba dobře ho využít. Volby, nevolby, život půjde dál a bude nám klást tytéž úkoly, jaké dává nyní. Chopme se jich hned a po volbách prostě pokračujeme! Z. S.

Agrárníci mezi katolíky

Den ze dne zhoršuje se poměr mezi lidovci a stranou republikánskou. Novináři obou skupin s povinnou zuřivostí polemizují o tom, kdo slouží zájmům velkého kapitálu, o zestátnění dolů, oddlužení venkova a tak jen zastírají pravou příčinu a pravou podstatu sporu. Podíváme se na jeho skutečnou příčinu.

První větší rozpory mezi lidovci a agrárníky se projevily ve věci katolického sjezdu. Předseda poslanecké sněmovny Fr. Staněk na schůzi v Třebíči prohlásil, že strana republikánská, jakožto největší čs. strana katolická, sjezd vítá a také se ho zúčastní. Toto prohlášení, jež v ústech starého liberála Staňka nepostrádalo poněkud pikantní příchuti, vyvolalo obecné překvapení.

Lidovci uvítali Staňkova slova o největší katolické straně s netajenou nelibostí a rozhodnutí agrárníků zúčastnit se katolického sjezdu — se špatně zastřenou nespokojeností. Dalo to podnět k mnoha poštěkům, že katolická strana má strach z toho, že v českém národě najednou propukne katolictví.

Lidovci by snad měli náhlou rekatolisaci agrární strany vítati jakožto dobří katolíci, nemají z ní však radosti jako hospodáři, kteří pečují o svou stranu a najednou vidí, že jim vedle vyrůstá soupeř, který o sobě tvrdí, že je katolictví nežli lidovci. Vedení lidové strany zcela chápe, že agrární účast na katolickém sjezdu neznamena nebezpečí pro příští volby. Nebezpečí pro lidovou stranu je v tom, že je to pouze první krok. Proto český i slovenský katolický tisk horlivě zdůrazňuje, že senátor Vraný je protestant, že mezi agrárními poslanci je mnoho evangelíků a lidí bez vyznání, že vůbec agrárníci nežli katolíky a nemohou se rozhodně postavit za katolické požadavky.

Nyní podávám zde hlasy bez hodnocení a komentáře.

Jeden z nejvyšších úředníků lidové strany praví: „Chápeme velmi dobře, že agrární strana nevede svou akci s katolickými hesly jen pro příští volby. Víme zcela určitě, že je to věc dalekosáhlá, a chystáme vlastní opatření.“

Na brněnském sjezdu lidové strany senátor H r u b a n prohlašuje: „Kulturní boj je ve stavu latentním. Nechť ta „největší katolická strana“ ukáže činem své katolictví. Má příležitost napravit to, co spoluzavinila. Pak se jí teprve může věřit. Ať jde s námi ve věcech o h ř a j e n í k a t o l i c k ý c h š k o l a k a t o l i c k é h o ž i v o t a.“

Na slovo příslovečně skoupý msgr. Š r á m e k na tomtéž sjezdu prohlašuje: „Bránit se budeme náležitě. Přípravujeme všecko, čímž otupíme mnohou zbraň proti nám. Projeví se snaha smést s nás prvenství na Moravě. Přičiníme se, abychom v zemi moravskoslezské zůstali prvními.“

Člen výkonného výboru lidové strany praví toto: „Z toho agrárního katolictví strachu nemáme. Agrárníci nedovedou v tom chodit. Neznají katolického života, nemají novináře, již by dovedli psát o katolických věcech, nemají novináře, biskupy? To ještě nic neznamena. Kněžstvo zná agrární předáky, vidí jejich náboženský život a ví, pro koho se má rozhodnout. Ostatně je omyl se domnívat, že lpíme na dnešních stranických formách a že musíme vždy zůstat tak, jak jsme. Byli bychom rádi, kdybychom nemusili mít lidovou stranu a kdyby celý život se pokatolil, takže jiné strany by přijaly

kladné prvky našeho programu. Z katolického kursu „Venkova“ nás hlava nebolí.“

Jeden ze tří neb čtyř nejvýznamnějších republikánských vůdců, jehož jméno nesmím uvést, avšak názor mám právo citovat: „To, čemu říkáte katolický směr v agrární straně, není volebním šlágrelem, je to trvalý směr, který se rozvine teprve po volbách. Je to míněno vážně a opravdově. Formuloval bych to asi takto: Je to pokus očistit náboženství od vnějších politických vlivů.“

Konečně dlouhý rozhovor s republikánským předákem, který není v Praze dobře znám, avšak s nímž se pražská sněmovna po volbách asi určitě seznámí: „Církev potřebuje záruk, že se vůči ní budeme chovat loyálně. Zplna to uznávám. Avšak církev katolická musela se od roku 1918 předsvědčit, že jsme byli vždy loyálními, a to je dostatečná záruka a snad lepší, nežli ta, kterou jí může dát vnitřně rozestvaná strana lidová. Mezi našimi členy je 95 procent katolíků, a již proto nemůžeme a nechceme být proti katolictví. Jsme největší strana a na nás spočívá také největší odpovědnost. Mezinárodní postavení je nejisté, takže nemůžeme potřebovat, abychom měli nepřátele také ve Vatikáně. Dosud lidovci informovali Vatikán n e s p r á v n ě. Tvrdili, že je to zem Husova, že zde jsou nevěrci, kteří chtějí na rožni upálit biskupy a kněžstvo. Tvrdili to, aby zdůraznili vlastní důležitost a předsvědčili Vatikán o své nezbytnosti. Proč to dělali? Nešlo jim o pověst republiky, nýbrž o zachování vlastního postavení. Vatikán není slepý. Vidí, že od roku 1918 náboženský boj se naší zásluhou stále zmírňuje, že chceme spolu s církví dobře vycházet, obhajovat její zájmy, poněvadž tyto zájmy se kryjí s přesvědčením většiny občanů. Chceme náboženský mír a myslíme to zcela vážně. Pracujeme soustavně. Nebylo nahodilé, že jsme se ujali křesťansko-sociální strany a nesaháme na její nezávislost a není také náhodou nic z toho, co ještě uděláme.“

Namítám: „Nemyslím, že, prohloubí-li se váš katolický směr, budete jednou nuceni činit totéž, co dnes činí lidovci a že tak na konec jim dáte nepřímé zadostiučnění?“

„Nemůžeme nikdy dělat úplně totéž, co lidovci. S tím hierarchie musí počítat. Nikdy nebudeme proti stoupenům jiných vyznání nebo nevěrcům, třebaš jich nemáme ani pět procent. Je to seiská povaha a je to v naší krvi. Můžeme v hloubi duše se domnívat, že všechny náboženské boje byly marností, že naši předkové se zmylili. Nepřipustíme však, aby se na jejich památku plivalo. Nechť kněžstvo na to nesáhá. I když to bylo omylem, je to n a š e. Musíme si vážit chyb, našich otců, neboť v nich bylo poctivé úsilí. Budoucnost si vybudujeme sami a můžeme zcela dobře vyjít s katolickou církví, osvědčí-li vůči nám alespoň trochu šetrnosti a jemnosti. Chceme náboženský mír.“ V. Vilínský.

Habura a Čertizná

Zprávy o polském vlivu na rozdmýchání nepokojů v Habuře a v Čertizně vydávají svědectví o úžasně nevědomosti pražské žurnalistiky o skutečných poměrech na našem venkově, hlavně východním. Tím spíš mělo by vzbuření v Habuře a Čertizně hnouti svědomím všech, kdo poměry na venkově znají. Je nejvyšší čas.

Jde o náš vyměřovací, výběrčí a exekuční systém danový. Daně se musí platit, to je samozřejmé, a nepopírá to ani největší zatvrzelec a ani ten nejposlednější venkovan. Jde jen o to, aby každý věděl, jak vysoké daně jsou, z čeho kolik platí, kolik má zapláceno a kolik má ještě platit. Jasně tu musí být. Ale jděte našim venkovem od Prahy až po Jasinu a ručím vám za to, že ne najdete jednoho venkovana, který by to věděl. Že je zdanění vysoké, to není potřeba skrývat, naopak, je právě potřeba, aby to bylo všem známo.

Nemyslete, že náš prostý člověk platí daně méně o c h o t n ě j i než třeba anglický občan. Ta ochota je na celém světě stejná a okolnost sama, že zdanění je vysoké, nebyla by nikdy příčinou nespokojenosti. Ta vyvěrá z jiných příčin, hlavně z oné nejasnosti a z našeho nemožného systému výběrčího (u daní týkajících se venkovského obyvatelstva).

Abyste bylo lépe rozuměno, aplikuji venkovské poměry na vás, kteří daň platíte tím, že prostě o pár korun dostanete na prvního méně: Představte si, že by vám likvidatura daň nesrazila a měsíc za měsícem by běžel beze srážky — já myslím, že by se mezi vámi nenašel ani jeden, kdo by hned, když zjistil, že srážka nebyla provedena, vzal složenku a obvyklou srážku poslal poštou bernímu úřadu. Naopak, měl by radost, že mu tentokrát strhli méně a že na daň zapomněli. Pocho-

pitelné, je to lidské. Proto nedivte se venkovaným, že neplatí, dokud nedostanou rozkaz. Ale dále — představte si, že by uběhl celý rok a likvidatura by vám daň nesrážela — a tu najednou uprostřed měsíce, když už jste dávno po prvním, byste dostali náhle platební výměr od berní správy, řekněme na 500 Kč, s důtklivým upozorněním, abyste zaplatili do 8 dnů. Co by následovalo? Buď že byste (samozřejmě s patričným proklínáním) někde si peníze vypůjčili, anebo byste běželi na berní úřad, aby vám laskavě počkal až do prvního, až vyfasujete. Ale představte si, že byste pak ani na toho prvního ty peníze nesehnali, při nejlepším své vůli, a že by berní úřad, přes všechny vaše prosby a nářky o poshovění, vedl na vás exekuci a zabavil a prodal v dražbě — ne vaše zařízení v bytě — ale vaše systemisované místo, vaši existenci, váš jmenovací dekret. Dovedete si představit, co byste potom dělali, i když by berní úřad snad stržil za vaše systemisované místo víc než kolik dělaly nezaplacené daně, a přeplatek vám vrátil? K čemu by vám byly ty peníze, když už by na vašem místě seděl druhý? A prosím, takové scény se odehrávají pořád na našem venkově, zabavuje se kráva, ale nezapomeňte, že ta kráva je pro toho venkovana právě tolik, jako pro vás to systemisované místo — je to určitý zdroj příjmu, výživa jeho a celé jeho rodiny. Proto se nedivte — že při provádění exekuce — když má na vybranou, buď umřít i se svou rodinou hladu, anebo dát se zavřít pro (samozřejmě beznadějný) pokus zmařit provedení exekuce, že někdo raději volí ten druhý případ, aby aspoň ukázal světu svůj vztek. To není žádná davová psychosa, to je pud sebezáchovy, poslední (třebas marný) prostředek, jak se ubránit proti dnešnímu nemožnému vymáhání daní. Jsou i případy, že pro dlužných 20 Kč zabavuje se poslední kráva, jediný živitel rodiny. Pro dvacet korun se odsuzuje člověk s celou rodinou k zoufalství — a to při existenci a platnosti zákona o existenčním minimu!

A ještě něco — na co marně venkované poukazují a o co marně své poslance žádají a prosí, aby to v Praze nějak zařídili. Vy odvedete v podobě srážky část svého platu, něco z těch peněz, které na prvního dostanete. Ale venkovan — mám na mysli ty všelijaké domkáře, zemědělské obyvatele horských krajů — nemají jiného příjmu než v naturálních — trochu toho obilí, brambor, mléka od krávy, a pak potah, hnůj, drábež a pod. Všechno možné, jenom žádně peníze! Koruna je na venkově tak vzácná, jako u státního úředníka stokoruna. A přece berní úřad požaduje daň v penězích, bez ohledu na to, že ten venkovan odnikud peněz nedostane, že je prostě nemá. A také je při nejlepším své vůli nesežene, protože z toho svého naturálního příjmu nemá komu by část odprodal, aby ji směnili za peníze.

Pro lepší pochopení znovu uvádím příměr: představte si, že by daně se musely odvádět jenom ve zlatě, čili chtěl-li byste jakoukoliv daň zaplatit, museli byste napřed za své papírové peníze, které jste na prvního dostal, sehnat nějaké zlato. A teď si představte, že byste byl v místě, kde zlato by nebylo k dostání, přes všechnu vaši dobrou vůli a námahu. Co byste dělal? A jak byste se tvářil a byl naladěný, kdyby berní úřad, přes všechny vaše prosby a ujišťování, že zlato nemůžete sehnat, že jste ochoten mu dát papírové, zkrátka ty, co jste dostal, přes všechny záruky, že to zaplatíte, až jednou přece jen to zlato někde seženete, kdyby přes to všechno přece jen provedl exekuci a prodal vám vaše systemisované místo a vy proto, že stát od vás chtěl nemožnosti, přišel jste o existenci.

Daň se vybrat musí, o tom není sporu, ale jak nešikovně to děláme! Místo, abychom využili příležitosti, jako u zaměstnanců výplaty, a vybrali daň třeba i týdenní srážkou u venkovského obyvatele, na němž nám stejně musí záležet, posíláme platební daňový rozkaz jednou za rok, obyčejně každý daň už je splatná a k tomu ještě v době, kdy venkovan skutečně už nic nemá. Vedeme pak exekuce, které jsou příčinou všeho zla. Ne vysokými daněmi, ale svou nešikovností při jejich vybírání šíříme nespokojenost, ubíjíme existenci, zvětšujeme bídu.

Zemědělci sami navrhnou způsob, jak zjednat nápravu. Jen mezi ně jděte a uslyšíte to na vlastní uši: 1. Výše daní budiž stanovena tak jasně a srozumitelně, aby každý věděl, kolik a z čeho se platí. 2. Budiž též zavedeny daňové knížky, v nichž by byly zaznamenány jednotlivé kusy pozemků, domů — a daně na ně připadající. 3. Do knížek budiž vpisovány všechny splátky na daně učiněné, aby každý věděl, kolik už má zaplacené a kolik ještě na daních státu dluží. 4. Termín daně pozemkové a domovní (venkovské) budiž stanoven na konec září, tedy po sklizni. 5. Těm, kteří zaplatí včas, budiž přísti

rok poskytována nějaká sleva, třeba jen 1%, ale přece něco, a budiž v knížce vyznačována. 6. Těm, kteří naprosto a při nejlepším vůli peníze na zaplacení daně sehnat nemohou, budiž dovoleno zaplatit daně příslušnou kvotou svých naturálních příjmů (obilím nebo dobytčím). Takto vybrané daně v naturálních buďtež odváděny nejbližším vojenským útvarům, po př. sociálním institucím pro nezaměstnané, a jejich peněžní hodnota budiž zúčtována.

Všecko jde, jen probudit se z těžkopádnosti. *Mazurek.*

Jak se také dělají úvodníky

Německé rozhodnutí o zavedení obecné branné povinnosti dalo podnět ke komentářům vážným i méně vážným. Do této druhé skupiny musíme zařadit pythický úvodník „Venkova“ z 23. března. Pojednává se v něm o vážné otázce, zdali přijde válka, anebo bude-li uzavřen kompromis. Jak šalamounsky byla věc rozřešena, ukazují následující citáty:

Bude válka, nebo nebude válka? ... dojde k míru nebo nedojde? Zdá se, že ani jedno ani druhé. Nehrozí ani válka, ale není zabezpečen ani mír. Všecka jednání ... povedou ke kompromisu.“

V prvním odstavci, jak patrně, poskytují se nám vyhlídky dost uspokojivé. Ale už v odstavci druhém se mezinárodní obraz poněkud zachmuřil:

„Důsledek zákroku velmocí byl by možný jen dvoji. Buď Němci zruší všeobecnou brannou povinnost, anebo zastaví účinnost branného zákona, jedno i druhé je nepravděpodobné. Prakticky to znamená, že v samotné věci není kompromisu.“

Tady se čtenáři jistě po vzbuzených nadějích sevřelo trochu srdce úzkostí. Na štěstí autor ve třetím odstavci zase pozdvihuje jeho náladu:

„Jakápak ale dohoda s Němci, když jednostranný čin je v dané situaci nemožno odčinit. Zájezd anglického ministra zahraničí do Berlína skončí kompromisem (tedy přece!). Kompromisem, který bude znamenati nové a další zbrojení, který povede k blokování států a k zvyšování výdajů na armádu.“

Na tomto místě se čtenář stává poněkud nedůvěřivým, dovídaje se o kompromisu, jenž povede k blokadám. Má už jen jedinou naději: že jde o nějaký nový druh kompromisu, jež pro nynější situaci vymyslíla bystrá hlava pana úvodníkaře, o jakousi syntesu smírné dohody se sankcemi. Bohužel, hned v dalším odstavci se autor rázně rozhodl, zabít všechny nové vzkličivší naděje:

„Půjde to do nekonečna? Nikoliv. Jednou nashromážděná vojenská energie prostě vybuchne, praskne a dostaneme se do světového konfliktu, dříve nebo později.“

A zesiluje tuto zoufalou perspektivu znova na konci článku:

„Celkový dojem? Je málo naděje ve skutečný úspěch Simonův v Berlíně. V Evropě se dnes spíše dohaduje, kterým směrem Německo začne útočit ... Nesporné je jedno. Diplomati prohráli nám mír.“

Evropská situace, jak patrně, mění se překotně každou minutu. Když začneš psát úvodník, je ještě naděje na kompromis, ale než dojdeš ke konci, už je vidět, že nashromážděná energie vybuchne a praskne. *Z. S.*

Vysokoškolský inteligent uvažuje o cestování

Mám před sebou hrst prospektů světové cestovní organizace Wagons Lits Cook, a tak se usmívají na člověka velmi lákavé vyhlídky. Není to jediné Cook — mám na stole rovněž prospekty Čedoku, United States Lines, Holland-America Line, Lloyd Triestino, Severoněmeckého Lloydů, Hambursko-Jihoamerické společnosti, Hapagu a jiných společností. Je to zájem zeměpisce a cestovatele a tak trochu i povinnost inteligenta znát svět. Konečně skutečnost, že učí-li člověk devátým rokem na čs. střední škole (a má-li 1348 Kč měsíčně) a provozoval-li plných deset let o prázdninách zahraniční tramping, a poznal-li tři kontinenty a celou Evropu, domnívá se, že by se mohl jednou také vyspat místo ve stanu nebo za kupou sena v lačninějším hotelu — a proto tedy si vyžádal prospekty zájezdů.

Mírně se z toho točí hlava. Tady jsou čísla a uvažte tedy, zdali může čs. středoškolský profesor cestovat jako průměrné civilizační občan:

„Velikonoce ve Španělsku!“

„Díků laskavosti našich i španělských úřadů se vymohly pro všechny zájemce na tento zájezd obzvláštní nebývalé slevy, které proti cestování jednotlivců nebo skupin značí 60% úsporu.“ Proto se honem díváte na ceny, abyste si rozhodnutí neoddaovali ani o jednu nebo dvě vteřiny. „Jenom“ 3500 Kč — doba trvání od 13. dubna do 2. května. Tedy se škrtá — čas by byl, ale 3500 Kč není vydání, které by mohl pokládat státní profesor (naš nový úřední titul) za rozumné pro velikonoční svátky. On totiž s tím vystačí v cizině velmi pěkně na celé prázdniny — jak ze zkušenosti ví.

Další číslo: „Na velikonoce do Itálie ve dnech 13. a z 24. dubna.“ Program plně vyhovuje. Dělalí jej zřejmě odborníci! Cena 1795 Kč. Tedy to je gáže asi za 1/3 měsíce! Nejde to — nezbylo by na prázdniny!

Další leták: „Zájezd do Londýna.“ Londýn znáte, trávil tam člověk celé prázdniny a shledal Londýn a jeho musea zcela nevyčerpatelnými. Cena 1870 Kč — zase nemožno.

Konečně Řecko. To je Balkán, myslíte si, tedy snad i laicnější kraj. Ne: zase 1870 Kč.

Hotový vysokoškolák, uvažující o cestování, přichází nad celou velikou kupou prospektů k tomu názoru, že nic z toho není pro něj. Ne že by neměl volných pár dní v roce, ale že nemá na to peníze. A dochází k názoru, že mu tedy zbývají jen dvě možnosti: Buď bude poznávat drahou vlast se stanem na zádech a s Primusem v torně (protože jinak nelze si dovolit na př. cestu do Tater), nebo stejným způsobem bude poznávat cizinu. Nebo konečně bude sloužit za špalek, na němž si budou štípat dříví embryonálně nevyspělých hostitelských zkušeností někteří naši jižní přátelé a spojenci.

Nedávno jsme se zde dočetli, jak jsou na tom vědecktí pracovníci našich vysokých škol, dílem asistenti, dílem i jejich šéfové, universitní docenti a profesori. Matematikové a logikové nám jistě budou moci v dohledné době sdělit, kdy je možno očekávat přesunutí naší republiky z kategorie států kulturně pokročilých, vzdělaných, se světovým rozhledem do kategorie států balkánsky zproletarisovaných s inteligenci, která nebude stačit dobrou vůlí, když bude mít omezený rozhled. Prozatím je nám známo, že se přestávají odbírat zahraniční odborné časopisy a spisy pro nedostatek prostředků. Vysokoškolský inteligent nemůže řádně cestovat a je třeba se smířit s tím, že poznávání cizích krajů nutně musí vyředit trampingem. Přiznejme, že jsme si nepředstavovali ani při největším realismu, že po desíti letech státní služby si nebudeme moci dovolit ani velmi skromný způsob cestování a že bude velocíped nejvhodnějším dopravním prostředkem čs. středoškolského profesora a každého jiného vysokoškoláka, který poznává civilisovaný svět r. 1935. *Jan Mašek.*

Na sto aspirantských míst pět přihlášek

Autonomisté stále tvrdí, že se Slováci nemohou dostat do veřejných služeb. Ještě prý dnes je dáována přednost Čechovi před Slovákem, i když jde o místo, které má být obsazeno na Slovensku. S tímto tvrzením divně kontrastuje zpráva, kterou v těchto dnech přinesl slovenský tisk. 23. března zaznamenal „Slovenský deník“, že na sto aspirantských míst, vypsaných 5. března generálním finančním ředitelstvím v Bratislavě, se dosud přihlásilo pět lidí. Konkursní lhůta končí 30. března. Víme, co je to aspirantské místo. Známe jeho bídu. Ale v bídě je i tvrdý chléb dobrý. A aspirantsví není nějakou specificky slovenskou institucí. Dovedeme proto dost těžko pochopit, proč se přihlásilo jen 5 Slováků na 100 míst, když přece i sám orgán strany Rudové přináší tak často nejdrastičtější ukázky bídy mladé slovenské inteligence. Nejsou i tentokrát vinni Češi? *Dr. v. h.*

Židé a israelité

Jest pravidelným zjevem před volbami, že z „židů“ stávají se pojednou a na čas „israelité“. Pravicový tisk, který velmi často si přisadil na agitaci antisemitskou, si počíná ukládat rezervu, nebo — také to tak bývá — sedne na dvě židličky: s jedné vykládá o tom, že český člověk se musí vyprostít

z osidel židů, a s druhé židličky promlouvá k židům a domlouvá jim: volte s naší stranou! Posl. J. V. Najman se vypravil na Podkarpatskou Rus, a čteme-li referát o jeho schůzích v „Národním střední“, dočteme se, jak v jednu hezkou novou o občanských a živnostnických israelitech; nařiká nad tím, že exekuce jsou až do židovských synagog, že v některých městech byly zabaveny v synagogách pro dlužné daně i lavice. Je tu dána podkarpatoruským israelitům dobrá rada, aby volili živnostenskou stranu, a že se jim pak nestane, aby exekutor chodil do synagog. Můžeme říci: kdyby u nás byly častěji volby, nevěděli bychom ani, co je to antisemitismus. Národně demokratický tisk velmi často psal proti židům. Nyní pera písačů takové články se zastavila. Zato budou pracovatí pera, písačičky adresy židovských průmyslníků, obchodníků, kteří budou žádání: 1. aby přispěli na volební fond národního sjednocení, 2. aby volili národní sjednocení, které bude hájit jejich zájmy. Není vyloučeno, že na Slovensku a P. Rusi bude vydán volební plakát podepsaný drem Kramářem a Stříbrným a tištěný hebrejsky. To je totiž další předvolební zjev u nás: počet židů roste od západu k východu republiky. Ale i antisemitismus bude před volbami klesat od západu k východu a v nejuvážnějších koutech republiky budou se české strany předbíhat v získání přízně podkarpatoruských židů. Sotva kdy jindy může být tak jasné ukázáno u nás, jak nepoctivý, konjunkturální jest u nás antisemitismus, jako v té době, kdy se blíží volby. *V. G.*

Glajchšaltovaný tisk

V Německu silně klesá náklad jednotlivých listů, kdysi rozšířených. Lidé, kteří dříve četli různé noviny, čtou dnes jen jednu. To proto, že politicky jest tisk tak usměrněn, glajchšaltován, že stačí číst jen jednu novinu, aby se čtenář dočetl, co jest, co smí být psáno i v těch druhých. Tak tomu jest i u nás, s tím rozdílem, že glajchšaltování v Německu bylo vynuceno, kdežto u nás jest dobrovolné. Týká se to německého i venskovoškého tisku. Poměry v německém novinářství se značně liší od poměrů v českém novinářství. Český politický tisk jest silně centralisován a z převážné části jest v rukou politických stran. Německý tisk jest silně decentralisován a jen z menší části v rukou politických stran. Jsou to t. zv. neutrální listy. A právě ony poskytují v poslední době velmi monotónní pohled. Zpravodajsky žijí z toho, co jim dodá Henleinova korespondence, t. zv. „Sudendeutsche Presse — Briefe“. Tato korespondence dodá jim úvodníky, polemiky proti německé sociální demokracii, polemiky s českým tiskem, pokud není nadšen Henleinovou Heimtsfrontou. Kdo takto přečte německý venkovský list, ať již deník nebo týdeník odkudsi od Krkonoš, nemusí již čísti takový t. zv. neutrální německý list od Šumavy. Všude je to jedna a táž tónina a jen málokdy redaktor napíše vlastní článek. Politických zpráv se pak ujme hlavně sazeč: zprávy z Německa dá na první místo a vysází je s tučnými tituly a zprávy z domácí politiky vysází písmem drobným a teprve na druhé a třetí straně. Leckterý venkovský německý list u nás vypadá tak, jako by byl vydáván a tištěn na druhé straně Šumavy, Krkonoš nebo Rudohoří. Nudno jest čísti tento tisk, který říká, že jest neodvislý. Jest glajchšaltován ad usum Henleina. *V. G.*

Inflace korespondencí

Noviny by musily vycházeti ve velmi silných svazcích, kdyby měly otisknout jen část materiálu, který se jim dostane na redakční stoly v podobě různých korespondencí. Vychází jich v Praze několik desítek. Je jich dlouhá řada a také několik stupnic. Jsou to korespondence různých podniků a institucí, které touto cestou chtějí informovat tisk o svých projektech. Jsou korespondence, které kladou důraz na zprávy politické, jiné zase na zprávy nepolitické, jiné na zprávy z venkova, z východu republiky nebo i z ciziny. Jenom velmi malé části těchto zpráv denní tisk skutečně použije. Z velké části těchto korespondencí málokdy která zpráva spatří světlo světa. Což znamená, že jen malá část těchto korespondencí má dobrou finanční základnu. Tyto korespondence nežijí po většině z toho, že dostanou od listů zapláceno za svoji zpravodajskou službu. Tedy musí mít jinou finanční základnu. Jejich úkolem jest totiž, aby „lancirovaly“, dostaly do veřejnosti určité zprávy, na nichž má zájem jednono ta či ona politická skupina, po druhé někdo na burse nebo někdo v některém průmyslovém a bankovním podniku. Taková zpráva

splní své poslání, i když není právě otištěna v denním tisku. Dostala se do určitého okruhu, kam byla určena, vykonala svoje poslání. Po té stránce mnohé naše průmyslové i bankovní kruhy projevují velmi primitivní znalosti našeho novinářského a politického života. Tvoří se pomalu politické a hospodářské podzemí, v němž řada lidí žije z naprosté neinformovanosti kapitánů našeho průmyslu o věcech novinářských a politických. Toto „lancírování“ určitých zpráv stojí podnikatelské kruhy často velké peníze a nic z toho není; nejmýš z toho dobře žije ten, kdo dovede obratně zacházet s lidskou hloupostí.

V. G.

Obsazují se místa

Slovenští autonomisté si stále nařikají, že při obsazování míst ve veřejné správě jsou Slováci úmyslně pomíjeni. Nespravedlivě odmítnutých je prý už tolik, že byl založen „Spolok Nelzistov“, to jest těch, kterým žádosti byly vráceny s pověstným „nelze vyhověti“. Bylo by marné debatovat se „Slovákem“, který bude tvrdit do nekonečna, že je křivdou, nedostal-li se nějaký 35letý doktor práv, který hodně pozdě po převratu vstoupil do státních služeb, ještě dodnes do 4. platové stupnice, a který bude hořekovat nad tím, že jiný Slovák byl přeložen z Prahy do známého území. Neboť dokud „Slovák“ bude tribunou všech možných klepů a osobních bolestí bude dost těžko řídit podle něho personální politiku veřejné správy. Důležitější by však bylo, kdyby nyní, kdy se znovu přijímá do státních úřadů, byly uveřejňovány seznamy o tom, kolik v tom kterém resortu bude obsazeno míst a kolik z nich je určeno pro uchazeče ze Slovenska.

Dobrý příklad dala už poštovní správa, která uveřejnila o posledním jmenování tato data: na Slovensku bylo obsazeno 11 středoškolských míst — 9 Slováky a 2 slovenskými Čechy. Z 21 vysokoškolských míst v celé republice byla celá třetina obsazena Slováky. Jde tu o veřejnou kontrolu. A kdo má pravdu, kontroly se bát nemusí. —

A konečně věc snad nejdůležitější: naše personální politika lpí dodnes na hesle Slovensko Slováckům. V tom se ztotožnila s politikou slovenské strany Puďové, která si také nic jiného nepřeje, než aby Slováci byli umísťováni na Slovensku a v pražských centrálních úřadech. Že takováto politika věci československé neprospívá, je samozřejmé. Dnes je nejvhodnější doba k tomu, aby tento systém byl změněn. Letos bude přijato do státních služeb zase jednou hodně mladých lidí. Budou mezi nimi Slováci. Bylo by nejvýš na čase, aby tyto lidé, kteří jednou budou učit slovenského dělníka a sedláka dívat se na český svět, učili se tento svět sami poznávat někde v Čechách nebo na Moravě.

Dr. Vladimír Henzl.

politika

Zdeněk Smetáček:

Svoboda je jim vlastní

(K nynější politice německé sociální demokracie.)

Jak to bylo.

Na sklonku roku 1918 stáli proti sobě čeští a němečtí sociální demokraté jako odpůrci. První, jdouce se svým národem, považovali tehdy za nejdůležitější věc československý stát, druzí, uchvácení rovněž myšlenkou národní, dovolávali se spolu se svými ostatními krajany práva na sebeurčení a připojili se k vyhlášení Deutschböhmen. Není to po prvé v historii socialismu, co Češi a Němci nejsou spojeni proletářskou vzájemností. Česká sociální demokracie z doby před válkou byla naším povrchním veřejným míněním často stigmatizována jako zrádce národní věci. Podnes se jí vyčítá její protistátopravní prohlášení z r. 1897, kdy

měla v Čechách pouhých pět poslanců, a tento krok se považuje za článek v celém řetěze národních zrad, jímž byla česká strana ukována k vídeňskému vedení. Zatím však je skutečná historie právě opačná: úplná jednota s Vídní byla jen epizodou v dlouhé řadě národních sporů.

Po podepsání mírové smlouvy saint-germainské roku 1919 loučili se němečtí sociální demokraté z Československa velmi neradi s Národním shromážděním německého Rakouska, jehož byli až po tu dobu členy. Měli pocit, že položením státních hranic mezi oběma zeměmi byli odříznuti od své živné půdy, opuštěni, zeslabeni a vydáni velmi nejistému osudu ve státě, jež nechtěli považovat za svou vlast. Neměli tehdy, zdá se, mnoho důvěry v upřímnost československé demokracie. Časem se však začali trochu důvěřivěji rozhlížet kolem sebe, a za deset let je už nostalgie opustila do té míry, že se posadili za vládní stůl. Ničím nemohl tento jejich krok býti lépe ospravedlněn než tím, co se v následujících letech dělo v zemích jejich někdejších snů, v Rakousku a v Německu. Za necelé čtyři roky po tom, co se němečtí socialisté v Československu odhodlali přijmout svůj podíl vládní moci, byli socialisté v říši od vlády potupně odehnáni, a za další rok začali z Rakouska přicházet někdejší učitelé a starí političtí přátelé českých Němců jako emigranti. S jistým podivením shledali najednou němečtí sociální demokraté v Československu, že oni, kteří šli do nových poměrů s nejčernějšími myšlenkami, dočkali se nejlepší budoucnosti a že jsou posledním zlomkem slavné německé sociální demokracie, jemuž je ve střední Evropě dovoleno svobodně existovat.

Ocenění republiky.

Z tohoto poznání se u nich velmi brzy vyvinulo pozitivnější oceňování československého státu, než jakému s počátku uvykli. Ve světle nové zkušenosti objevili ideové základy československé demokracie a postřehli doktrinářské i politické chyby svých německých i rakouských učitelů. Jeden z intelektuálních vůdců strany vypravuje, jak se politickou zkušeností dobral k pochopení Masarykovy „Světové revoluce“. Když kniha vyšla, četl ji bez porozumění. Teprve když ji znovu probral v posledních letech na pozadí katastrofy německé a rakouské demokracie, pochopil. Masarykovo učení, ujišťoval nás, má dnes na československé Němce a zvláště na socialisty velký vliv. Němci se z něho učí politickému realismu. Poznávají na něm, že Češi je předběhli v politickém vývoji tím, že překonali svůj politický romantismus už v devadesátých letech, kdežto Němci se začínají k tomuto obratu teprve nyní probouzet. Začínají k němu pomalu sbírat síly. Jejich vzdělanci obracejí mysl k domácímu prostředí, neodcházejí už za hranice a chápou, že jejich politický program musí vyrůst z daných podmínek. Doufají, že toto soustředování sil ukáže za nějakých deset, dvacet let blahodárné výsledky.

Ale stalo se ještě víc. Ze všech těchto zkušeností a úvah vyvinul se u německých socialistů zvláštní druh československého patriotismu. Už roku 1933 za-

čaly jejich oslavy 28. října, a to ne snad na rozkaz pražského ústředí, nýbrž na podnět zdola, z organizací v německých krajích. Pochopili řadoví členové a pochopili i vůdci, že tato republika má velké historické poslání obhájit před střední Evropou ideál demokracie a být okolním národům živým vzorem a povzbuzením v touze po opětném nabytí svobody.

„Jako němečtí sociální demokraté,“ píše jeden z nich, „bychom nemohli dýchat vzduch v Hitlerově zemi. Ale chceme si zachovat zde onen vzduch, který nám umožňuje život... Bojujeme o zachování onoho kusu svobodné půdy, na němž se ještě může německý duch bez překážky rozvíjet. Jsou vyšší hodnoty než národ: svoboda je taková vyšší hodnota, svoboda spojená s lidskostí.“

Není divu, že lidé takto smýšlející mají živé pochopení pro Masarykovo učení o humanitě.

V jiných úvahách, které mají za účel vyrovnat se ideologicky se změněnou politickou situací, ozývají se ještě poučky marxismu. Dr. Emil Strauss napsal do měsíčníku „Der Kampf“ článek o demokracii jakožto světovém názoru, kde také dokazuje, proč je to dobře, že dělníci dnes hájí demokracii. Demokracie, píše tam, je ideologie stoupající a ještě bojující buržoasie a proto je pokroková, racionalistická, vědecká. Dnes je buržoasie reakční, protože už nepostupuje, nýbrž jenom hájí nabytých posic, a proto ani nemůže potřebovat demokracie. Je tedy úkolem dělnictva, aby se ujalo této opuštěné politické varty. Tím, že to dělnictvo činí, koná vlastně revoluční čin. Německá sociálnědemokratická strana v Československu to pochopila jako svou historickou úlohu, kterou chce naplnit spolu se svými československými soudruhy i ostatními demokratickými občany. — Pozorujete zajisté, jak se autor drží marxistické zásady, že demokracie je ideologie původem měšťácká, ale jak zároveň už připouští, že má vyšší platnost a že nemusí být svázána s osudy jedné třídy; že má sama v sobě vnitřní, nepomíjející hodnotu a že proto stojí za to, aby ji zas jiná společenská třída zdvihla na svůj štít a nesla k vítězství.

Praktická politika strany

nikterak nezůstala za tímto teoretickým poznáním. Od smíchovského sjezdu, kdy se němečtí sociální demokraté rozhodli k aktivní součinnosti s československými soudruhy a zvláště od jejich vstupu do vlády nemá republika mezi německým obyvatelstvem spolehlivějších a oddanějších stoupců nad ně. Těch deset let, jež uplynula od jmenovaného sjezdu, znamená dobu usilovné práce strany na převýchově jejího členstva od nacionálního negativismu ke kladnému oceňování a spolubudování našeho demokratického státu. Tato práce dosáhla, podporována událostmi v německém a rakouském sousedství, tak dobrých výsledků, že dnes všechno členstvo, až na nepatrné výjimky, pevně stojí za pozitivní politikou svého vedení. Abychom tento fakt lépe ocenili, všimneme si nyní, v jakém prostředí a za jakých těžkých okolností dnes strana v německých krajích pracuje. Budeme se za tím účelem nuceni šíře zabývat

Henleinovou Heimatfrontou.

První věc, kterou si nutno uvědomit, chceme-li spravedlivě posoudit situaci, jest hrozivá nezaměstnanost

v německých krajích. Krise na ně, jakožto na kraje průmyslové, dolehla daleko tíže než na vnitrozemí. Už roku 1933 se udávalo, že v německých krajích je 8·21% nezaměstnaného obyvatelstva, kdežto v českých jen 3·8%. Jsou některá místa, jako na příklad na Kraslicku, kde jsou lidé už čtyři, pět, ba až šest let bez práce. Místy ztratilo 70 až 90% dělnictva zaměstnání. Není tedy, jak vidět, ani dost málo přehnáno, mluví-li se o severočeských krajích jako o průmyslovém hřbitově. Dívá-li se však zubožený dělník na druhou stranu, přes hranice, co uvidí? Že se v místech, sousedících s republikou, usilovně pracuje, vedle strategických a j. důvodů zajisté i proto, aby se našim lidem ukázalo, že v Německu je lépe. Situace by byla celkem snadná, kdyby bylo jen toto zahraniční lakadlo. Vedle něho však vyrostl německému dělníku v samých zádech nepřítel nebezpečnější, totiž pověstná Heimatfronta. Prakticky vzato, je tomuto iredentistickému hnutí dnes jediným zásadním odpůrcem na místě samém jen německá sociální demokracie. Jen sociálnědemokratičtí dělníci

„vědí, že hájí život své třídy tím, že bojují za demokracii, za republiku. Nebojují jen ve volbách — každý den jejich života je boj! Tím lépe budou moci vésti boj volební, že jsou na bojování zvyklí“,

jak napsal jejich novinář. Německá strana agrární se za tichého souhlasu své bratrské strany české pokusila o dohodu s Heimatfrontou a němečtí křesťanští sociálové jsou málo aktivní, nehledě k tomu, že počítají na jistý přírůstek hlasů, kdyby se Heimatfronta nedostala do voleb. Celý agitační nápor Henleinova hnutí se obrací proti sociálním demokratům. O tom svědčí taková „Rundschau“ nebo humoristický časopis „Der Igel“ víc než dostatečně. Němečtí dělníci, zápasíce s touto nevybíravou agitací, mají vědomí, že bojují za demokracii, za republiku, za celistvost státu. Jak jim ten stát pomáhá? Jinými slovy: jak se my zde, ve vnitrozemí, za větrem, staráme o to, aby ti lidé neměli oslabující vědomí, že bojují na ztracené vartě?

V této otázce se skrývá předpoklad, že Heimatfronta je hnutí ve svých důsledcích a patrně i ve svých intencích protistátní a protidemokratické. To souhlasně potvrzují všichni, kdo hnutí pozorují zblízka. Byla už minulý týden řeč o tom, jak se věci mají se stereotypním prohlašováním loyality henleinovských řečníků. Doplňme to několika pozorováními. Agitační úsilí Heimatfronty se soustřeďuje na to, vzbudit v německém obyvatelstvu domněni, že příští volby budou mít též význam jako plebiscit. Agitátoři za tím účelem obratně užívají kulatých slov (Volksentscheidung), doufajíce, že Němci i z ostatních stran odevzdají hlasy právě Henleinovi, který soustřeďuje nejvíc znaků iredentismu. Hnutí nalézá největší ohlas mezi selským obyvatelstvem. Německá vesnice byla Henleinem nacionálně zradikalizována, a důsledky této nálady odnáší Bund der Landwirte. Odhaduje se, že vesnice budou místy volit až z 50% nebo dokonce ze dvou třetin Heimatfrontu, při čemž ovšem chytře zůstanou organizovány v Bundu. Ten má totiž zůstat čistě hospodářskou a stavovskou organizací, která by hájila sedlákovy drobné zájmy a při tom byla politicky včleněna do Heimatfronty a úplně podrobena jejímu vedení. Tak si to henleinovci před-

stavují. Křepk čím dál víc ztrácí popularitu, a obnovují se vzpomínky na Lodgmana, s tím rozdílem, že se víc začíná myslet na Německo, než se myslelo za něho.

Celý tento proces probíhá za blahovlnné neutrality úřadů. Centrální úřady nejsou asi dost spolehlivě a přesně informovány; patrně proto, že namnoze selhávají úřady okresní, které nemají stejnoměrný styk se všemi vrstvami obyvatelstva, zejména s dělnictvem nikoli, a proto jsou zpraveny jednostranně a snad někdy i tendenčně. Z německých krajů se na příklad pořádají zájezdy dětí do Saska. Hosté jsou ovšem v sousedství srdečně přijati, pohoštění, předvede se jim propagační film a s těmito povznášejícími dojmy se vrací. Když na to byl v jednom severočeském místě upozorněn okresní úřad, ukázalo se, že o tom nic nevěděl, a dokonce prý ani nebylo známo, jak výprava dostala nebo nedostala pohraniční lístek k přechodu. Tato lhostejnost je patrně zase zesilována tím, že podřízené úřady nedostaly z centra jasné směrnice. Protože jistá část agrárních politiků shledala, že by poslance hlasy Heimatfronty — kdyby se byla podařila spekulace na spojení s Bundem der Landwirte — mohly v některých závažných okolnostech dobře posloužit, byla způsobena ve vládě nejednotnost, kolísání a tím i desorientace podřízených úřadů. Z toho zase vznikl dojem u německého obyvatelstva, že stát nemá dost autority a že se bojí vystoupit, čímž je iredentistická nálada ještě víc posilována.

Kapitolou pro sebe je říšskoněmecký rozhlas. Pravidelně v poledne se zabývá Československem. Jeho informace jsou velmi podrobné. Hlásí narozeniny letitých mužů i žen v nejzapadlejších hnízdech a přináší hned blahopřání, hraje kousky u našich Němců oblíbené atd. Tomu se, jak známo, od nás nijak nečelí a čelit se nebude, protože dřevo je dřevo a nepohne se, dokud do něho neuhodí hrom. Jiný případ nepřímé úřední pomoci Heimatfrontě je historie se Sudetendeutsche Volkshilfe. Podnět k jejímu zřízení vyšel od Heimatfronty a Kulturverbandu, v němž jsou zastoupeny všechny německé strany mimo sociální demokracii, byl tak neprozřetelný, že dal k akci souhlas. Nato daly úřady generální povolení ke sbírkám po celé zemi, po ulicích, ba — což se ještě nestalo — i ve školách. Průmyslníci přispívají, peněžní ústavy přispívají, a Volkshilfe má prakticky monopol charity v německých krajích. Je třeba podotknout, že Heimatfronta má značnou přitažlivost pro německé průmyslníky. Důvod je jasný — je jim dobrou politickou zbraní proti socialistům. Je prý čím dál tím těžší, aby německý sociálnědemokratický dělník dostal práci, ať je jakkoli dobře kvalifikován. Zaměstnavatelé prý vyžadují doporučení od Turnvereinu nebo od jiné nacionalistické organizace.

Bylo třeba uvést všechny tyto věci, abychom pochopili, co to znamená, mají-li v tomto ovzduší němečtí dělníci odvahu hlásit se otevřeně ke státu. Zdá se, že ti politikové, kteří spekulovali na oslabení „marxistů“ pomocí Heimatfronty, důkladně zapomněli pro chimeru stranického zisku na to, kde je skutečný zájem státní. Uvědomují si politikové, uvědomujeme si my všichni, že tamhle na severu bojuje za naši demokracii, za naši svobodu, za náš stát německý dělník? Učinili jsme všecko, aby věděl, že my uvnitř země

stojíme jako zeď za ním? Obávám se, že nikoli. Dopuslili jsme naopak, aby mu v jeho boji několik politických spekulantů vpadlo do zad.

literatura a umění

Walter Tschuppik:

Ukřižovaná literatura

„Zde však se dožíváme následků onoho učení, hlásaného se všech německých okapů, že totiž stát je nejvyšším cílem lidstva: já v tom vidím pád nazpět do hlouposti. Jedna z povinností, jež pro mne platí víc, přikazuje, potírat hloupost v každé podobě, tedy také tuto hloupost... Všechno teď slouží nastávajícímu barbarství, i umění a věda.“

(Nietzsche ve své třetí „Nečasové úvaze“: „Schopenhauer jako vychovatel.“)

I.

Vážený pane Peroutko,

svému článku o německé literatuře od nastolení Hitlerova režimu musím dát formu dopisu. Myslím, že v dopise mohu nejpřímněji a nejpřesvědčivěji vyjádřit všechno to, co musím říci, chci-li důkladněji informovat čtenáře „Přítomnosti“. Nijak jsem si svou práci neusnadnil; informoval jsem se o všech knihách, které v Německu vyšly v posledních dvou letech, prohlédl jsem seznamy nejvýznamnějších německých nakladatelství, dal jsem si tu práci a opatřil jsem si a přečetl knihy, o kterých se tvrdí, že je musí číst každý, kdo si chce vytvořit představu o novém německém světě. Ale když jsem se chystal vyvodit úhrnný závěr ze všech svých pozorování, z toho, co jsem věděl již dříve, a z toho, čemu jsem se přiučil, mnohé úvahy mi ustavičně vyrážely pero z ruky. První z těchto mých úvah byla taková: Ti čtenáři, kteří míní, že národ tak veliký, jako je národ německý, nemohl ani za nynějších poměrů úplně odvrhnouti svého ducha, budou tě obviňovat, že jsi zaujat z politických důvodů. Musíš se tedy přičinit o neobyčejnou objektivnost; zanechej vše nevolí; nepožaduj nic zvláštního od knih, o nichž máš mluvit; prohřeš se dokonce i proti tomu zákonu, jemuž Schopenhauer přisoudil v kritice nejvyšší místo: „V literární kritice je zdvořilost zločin!“

Ale hned po první větě se ukázala nemožnost tohoto postupu: brzy bych upadl do nebezpečí jiného podezření, totiž toho, jako bych byl na onom zvláštním kolbišti nové německé literatury učinil objevy, zasluhující, aby na ně byli upozorněni čtenáři časopisu, který má svůj jasně vyhraněný názor na evropskou a národní kulturu. Zkusil jsem přikročit k svému úkolu s chmurnou vážností a s truchlivou slavností. Marně! Musil jsem se obávat, že mým tvrzením nebude věřeno. Zkusil jsem to tedy s ironií a satirou; pryč s tím! Je to námět příliš odpovědný, skutečnosti jsou příliš drtivé, a pak: vždyť to není záležitost jenom německá; je to věc celé Evropy a evropské kultury. Neboť tento jedinečný a zvláštní zjev, tento otrásojící a zdrcující úkaz, tento násilný rozchod s veškerou tradicí, to zavržení i sebemenších nároků na ducha, kulturu, jazyk a vzdělanost, všechno to, co se teď

projevuje v nové německé literatuře, to všechno přečteno přebral se za německé hranice. Ideje, jež německý národní socialismus má v krvi (nebo lépe řečeno: prý má v krvi), jsou přece na nejlepší cestě k tomu, přejíti k jiným národům po mostech, jež jim staví surové politické sobectví.

Úvaha o literatuře v Třetí říši musí tedy býti pojímána nesmírně vážně: nebot zde, v literatuře, se přece jako v zrcadle musí ukázat, jakého druhu je ten nový německý duch, doprovázený tichou sympatií mnohých lidí; zde se přece musí zjevit, co je na těch nových myšlenkách pravé a co je bombast a fráze; zde se musí dále odhalit, zdali to vůbec byly nějaké myšlenky, ty schody, po nichž se hitlerismus vyšplhal k moci, nebo zdali si naopak napřed politický teror a potom pouhopouhé despotické násilí nevytvořilo tak zvané ideje, aby se jimi mohlo legitimovat jako revoluce a duchovní světový převrat.

Pokus o národní kulturu.

A o to zde teď jde: co vypravují všechny ty tisíce knih, vydaných v letech 1933 a 1934? Mluví aspoň jedna z nich, jedna jediná, k uším celého světa? Hoří zde aspoň v jedné knize posvátný oheň, nové prometheovské světlo, zářící v smrákajícím se světě? Ne, ani jediný plamen zde v okolní tmě není; ani jediná kniha, ani jediný duch! Vypočítám jména všech básníků, kteří jsou dnes v Německu slaveni, a vyjmenuji knihy, které nakladatelé vychvalují s nestydatou přemrštěností, ztratitvší všechnu úctu před tím, čemu se kdysi ve světě říkalo německý duch.

Jestliže Nietzsche jednou označil stát a kulturu jako protinožce, tragédie německé literární produkce za Hitlerova režimu se stala nejhroznějším důkazem toho výroku, ovšem v jedinečném dějinném případě. Úmysl nacionálního socialismu, vytvořiti tak zvanou „národní kulturu“, nejen že udusil všechnu spojitost s evropskou kulturou, ale skončil také smrtí opravdové národní kultury německé. Musíme si připamatovat, co všechno náleží k veliké francouzské revoluci — označované některými adepty nového německého ducha za kořen všech těch „humanitářských poblouzení“, proti nimž je teď stavěn nacionální socialismus — chceme-li pochopit, že tam šlo o velikou duchovní bouři s dějinným hřmáním a blýskáním, zde však jde jenom o tla ch á n í, které mělo být hudebním doprovodem surového a barbarského převratu: francouzská revoluce může mezi své předky počítat Rouseaua a Voltaira, celou Ecyklopedii a celý filosofický materialismus 18. stol.

Ale čím se může vykázat hitlerismus? Spenglerův „Zánik západního světa“ maloval na zeď čerta nastávajícího císařství, nikoli však jako radostný příslib, nýbrž jako pesimistického strašáka. Spengler byl bezděky tragickým upravovatelem cesty pro hitlerismus. Jeho protisocialistický, protihumanitní, mystický nacionalismus snil o jiných cílech: o spoutání davů a rozpoutaných davových pudů vojenskou monarchií. To vysvětluje z jeho drobných spisů, jež sepsal na příkaz a za měsíční žold německého těžkého průmyslu. O Nietzscheovi, jehož se hitlerismus tu a tam dovolává, netřeba zde vůbec mluvit. Takové dovolávání je banální nedorozumění; to ví celý svět. Nietzscheův pesimismus je pravým opakem hyperbolic-

kého, bombastického a frázovitého optimismu národních socialistů. Nenašel by se dnes žádný aktuálnější spis proti hitlerismu než Nietzscheovo dílo: „Schopenhauer jako vychovatel“, kdyby toto dílo přece jen nepředpokládalo soka s jistou kulturní úrovní a úctu ke vzdělanosti. Je úžasný rozdíl mezi tou bezduchovostí, proti níž Nietzsche vytáhl do pole r. 1874, a vědeckým, úplným rozdupáním — v roce 1934 — veškeré duchovní tradice a všeho toho, čemu se říká evropská kultura. Tento rozdíl je dokonce tak veliký, že to Nietzscheovo dílo můžeme dnes čísti jenom s hlubokou melancholií. Nad evropskou kulturou ležely tenkrát ještě zlaté večerní červánky, a Nietzscheovi sokové, když je měříme dneškem, byli ještě obři, třebaže napsal ta prorocká slova: „Všechno slouží nastávajícímu barbarství, i umění a věda.“ A do třetice: je to rozdíl tak veliký, že člověk, úplně ztratitv odvahy, by nejraději odložil pero, když pomyslí na to, co se dnes v Německu tiskne; co všechno se stalo možným proto, že státní moc udělala z knižní produkce „execirák“, na němž nejbánálnější představy, pojmy a fráze mají moc komanda! Takové soupeřství nenáleží již do literatury! Nietzscheovým soupeřem byl David Friedrich Strauss. Tento „bildungsphilister“ Strauss uměl aspoň německy psát a neprohřešoval se hrubě proti skladbě a gramatice.

Co se dnes v Německu vydává.

Ale podívejte se teď na nakladatelský seznam některého kdysi váženého, ba v celém světě proslulého německého nakladatele, na příklad jenského Eugena Diederichse! Na mém stole leží vedle sebe dvě knihy. První je Diederichsův nakladatelský seznam, vydaný pod názvem „Německý člověk“, podtitul: „Tvar a myšlenka“, a třetí titul: „Zpráva o vykonané práci“. Druhá kniha je Schopenhauerovo dílo „Parerga a paralipomena“ s oním slavným pojednáním „O spisovatelství a o slohu“. Schopenhauer tam hřímá proti potvořitelům německé řeči a vypočítává několik set jazykových prohřešků. Všechny ty „jazykové hanebnosti“ — abych použil jeho slov — najdete téměř do jedné v knižním seznamu Eugena Diederichse. Ale více než to: tento seznam neukazuje jenom vandalsky zuřivé pustošení řeči, nýbrž strašně odhaluje také úroveň knižní produkce nacionálních socialistů. Vybírám několik typických míst; je jich tam asi tučet nebo dva tucty, ustavičně se opakujících; ta místa jsou celý slovní poklad nacionálně socialistické ideologie; jejich ubohost je nepředstízná; citovaná místa ukazují celou filosofii tak zvaného „nacionálně socialistického světového názoru“. Je nutné poznamenat, že nakladatelství Eugena Diederichse je v jisté míře hrdou korouhví nového německého ducha; jeho autoři jsou nové pochodně, jejich myšlenky jsou nová evangelia. Poslouchejte:

V úvodním článku „Příští léta“, podepsaném jmény Niels Diederichs a dr. Peter Diederichs, stojí:

„Kniha dostala dnes jakožto průkopník nového světového názoru důležitý úkol, který má s neúplnější odpovědností plniti přede všemi ostatními příslušnými úkoly. Jak rozhodující je úkol knihy při té veliké přeměně národa, kterou prožíváme, to vyjádřil nedávno říšský kancléř Adolf Hitler, když jako druhý stupeň národní revoluce požadoval výchovu u německého člověka — slova, která dnes stojí nad každou nakladatelskou prací a ukazují jí cíl. Ještě nikdy v německých dějinách nebyla

takto dána možnost, aby se konečně stát a kultura, moc a duch spojily v představě nového německého člověka v nerozlučnou jednotu, ani nesměla být žádná práce, směřující k tomuto cíli, tak jasně pocítována jako souběžná s vůlí naší doby... dílo a stavba, tvar a myšlenka vystupují proti sobě k ušlechtilému soupeření."

Řeč i tón tohoto programu jsou typické. Je to frázovitá řeč buršáckých slavnostních pitek, je to klopýtající, packující, v abstraktnostech si libující šablonovitá řeč, jaká je obvyklá při slavnostních proslovech na kasárenských dvorech, jsou to samé módní a oblíbené, stokrát omlévané fráze. Co mají znamenat ta slova „výchova v německého člověka“? Ale poslouvejte dál:

„Básnické dílo se nám dnes jeví jenom pravé, když vrostlo ze skutečné lidové blízkosti, ze svazku krve s půdou. Náš seznam uvádí řadu jmen, jejichž umělecký výkon je opravňuje k tomu, aby byla slyšena jakožto hlasy národa, jakožto hlasatelé nového německého člověka... Kniha se stane přímo výrazem dnešního hnutí, k jehož objasnění svým způsobem přispívá. Udržet při tom v rámci jediného, velkého německého úkolu vnitřní rozrůzněnost, prohloubit vědomí o duchovní závaznosti věčného německství, to bude úkolem přicházejících let.“

Za tento ubohý nesrozumitelný bombast by se v dřívějších letech byl styděl i nejmenší nakladatel. Ale tato řeč odhaluje přece svou vlastní nejistotu; nejsou zde vůbec žádné vůdčí myšlenky; jenom hrubé zlomky a trosky myšlenek; všechno je zde neohoblováno a plno rozporů; schůzové fráze zde stojí vedle jazyka válečných zpráv („prohloubit“), je to brebtání a blábolení, které má předstírat hloubku a mystiku a jakési vznesené poslání; rčení „svazek krve s půdou“ je novinářská fráze, probouzející svým věčným opakováním hnus, takže dokonce i lid se jí už směje a vytvořil si pro ni zkratku „Blubo“ (z německého znění fráze: „Bindung aus Blut und Boden“). Snad nic není pro ten barbarismus tak charakteristické jako okolnost, že nový princip a mysterium, jemuž oficiální básníci věnují teď všechnu hlubokomyslnost i slabomyslnost svých knih, je u lidu označován zkratkou jako nějaké A s o nebo T e t a: „Blubo“! Je vůbec možné představit si některé z těch frází v angličtině nebo ve francouzštině, třebaš to „výchova ve francouzského člověka“ nebo „prohloubit vědomí o duchovní závaznosti věčného angličanství...“? Cituji ještě několik vět z toho nakladatelského programu:

„Slovu „německý“ je zde ze souvislosti s duchovní kulturou severoatlantického člověka dáván obsáhlý výklad.“ (Ustavičně se něco „vykládá“.)

„Sbírka chce sloužit prohloubení našeho vědomí o německé národnosti“... (Již zase „prohloubení“.)

„Bismarck je zde ukazován ve své spojitosti se silami země a přírody, jak je zakořeněn v životě svého národa.“ (Již zase „spojitost“.)

„V těchto německých hrdinských románech jde O. Gmelinovi o tu velikost německého světového poslání, která přetvořila dějiny světa... Hohenstaufský císař je naplněn vědomím o svém poslání pro mohutnou říši německého národa.“ („Poslání“: jedno z nejoblíbenějších frázovitých hesel!)

Karakteristická je spousta superlativních výrazů. Podobně jako Hitler s oblibou mluví o „tisíci letech“, všechny nové knihy Diederichsova nakladatelství jsou „jedinečné“, „nevídané“, „úchvatné“, „prorocké“ atd.

Mnohomluvná zmatenina „O smyslu revoluce“ od jistého E. W. E s c h m a n n a je vychvalována slovy:

„Revoluce se zde jeví jako vykonavatelka staletého příkazu.“ Jiná kniha, „Matka řeč“ od G. S c h m i d t a B o h r a, je „zkrátka zásadní“ („schlechthin grundlegend“). Také to slůvko „schlechthin“, pocházející z nejpotvornějšího studentského žargonu, je typické a příznačné pro naprostý nedostatek úcty k duchovním věcem, pro nedostatek hodnotících znalostí, a charakteristické pro tu směs diletantismu, banálnosti, vypínavosti a sprosté kramářské reklamy.

Ale kdo se tomu může ještě divit, když v německých nakladatelských seznamech jsou dnes jako směrodatné uváděny úsudky S. S. — skupinových vůdců o knihách? Tak na př. v katalogu Alberta Langena a Georga Müllera v Mnichově je o knize Joachima von der Goltz: „Cleryský strom“, tento výrok Maxe Ditericha, vrchního skupinového vůdce S. S.: „Konečně kniha, kterou jsme již dlouho hledali: duchovní spojení s frontovou generací. A to je jistě ze všeho nejkrásnější na tomto opravdu německém básnickém díle!“ Plukovní rozkaz jakožto literární kompas!

Literatura na komando.

Německá literatura se dnes rozpadá na dvě kategorie. První je jakýsi „execirák“ nebo turnéřské cvičiště, na němž diletanti zpracovávají podle komanda politická hesla v romány a v mythologie. Je to něco jako literární bajonetový útok a cvičení v přírodě, jedna kniha jako druhá, a kdo přečetl jednu, ví, co je ve všech ostatních. Slovní podklad se skládá asi z dvou tuctů úsloví a šablon, pořád se opakujících: „svazek krve s půdou, vůně země, vlast a rodná hrouda, řeč krve, německství, lidovost, houževnatost frontového bojovníka, světové poslání ušlechtilé severské krve, zakořenění v rodné půdě, germánská víra v osud, dědičný úděl německého člověka, spojenectví se silami země, národní společenství, německé poslání, dědictví po otcích, dýmající země, dýmající krev...“ A těchto několik slovních obrátů je rozmícháno v nesrozumitelnou kaši a v galimatyáš, který vystupuje s těmi většími nároky na hlubokomyslnost, německost a národnost, čím nejasněji a nesrozumitelněji se tvoří. To všechno je na sto honů od literatury, ba i od pouhého řemeslného psaní. Praprosté, primitivní smýšlení je tu povyšováno na talent, neschopnost na mysticismus.

To všechno je otrásající a odporné, proto, že to tisknou a musejí tisknout velká německá nakladatelství. Literární výplod kdejakého nedouka je prohlášen za vynikající dílo prostě proto, že pan autor má nějakou politickou nebo vojenskou hodnost. Nakladatelé jsou nuceni vychvalovat a doporučovat je nabubřelými slovy. Literatura této první kategorie není tedy již vůbec otázkou literární, nýbrž sociologickou a společenskou. Následky té skutečnosti, že nakladatelé stojí pod politickým komandem a že jsou donucováni ke lži a přetvářce, si snadno domyslíme: německá veřejnost ztrácí pozvolna jakýkoli smysl pro rozlišování, co je pravé a co nepravé, co je dobré a co špatné, ba i pro rozlišování čisté němčiny od němčiny zneuctěné, zpotvořené a bídné. Je téměř směšné připomenouti v těchto smutných úvahách výrok La Bruyèrův: „Nejvzácnější na světě jsou, po schopnosti rozlišovací a usuzovací, diamanty a perly!“ Rozlišovací a usuzovací schopnost v dnešním Německu! Týchž slov, kterými Diederichsův katalog mluví o Kierkegaardovi — „mohutný, čím

dál pronikavější vliv Sörena Kierkegaarda, za jehož neúprosným bojem proti každé náboženské zpronevěře stojí bezprostřední styk člověka s Bohem“ — používá o lecjakém obskurantovi a mazalovi. Týmiž pathetickými a honosivými atributy je bez rozdílu vyparáděn vlivný diletant a nějaký ubohý genius z dřívějších dob, zabloudilý do Diederichsova nakladatelství. A možná, že nic není pro všeobecnou proľhanost v Německu a pro obzvláštní proľhanost nakladatelů charakteristické tak, jako to, že duch je ihned zrazován a prodáván, když to prikazuje politický strach a opatrnost. Diederichsovo nakladatelství má na skladě také díla Tolstého a Bergsonova, ale knihy obou těchto autorů označuje v nejzastrčenějším koutku bez sebe menšího zdobného a vysvětlujícího slůvka. Ovšem, nesmí přece říci, že Tolstoj bojoval za svobodu člověka, a nesmí přece říci ani to, že Bergson, třebaže je to odpůrce intelektualismu a moderního materialistického mechanisovávání, je par excellence duch evropský: Evropa je z aká z á n a i s v o b o d a j e z a k á z á n a a všechno, co není bezmyšlenkovitě tupým, halasným, krutým, násilnickým, barbarským a mytickým nacionalismem, to všechno je z a k á z á n o!

(Dokončení.)

Stultus:

Moskevská debata o veselém filmu

Ruský film „Celý svět se směje“, předváděný v Praze s velkým úspěchem u jedněch a se stejně velkým neúspěchem u druhých, má podobný osud ve své vlasti, kde se stal předmětem velké veřejné debaty. Snad se zavděčíme svým čtenářům, budeme-li reprodukovat aspoň úryvky z ní.

Celý svět se směje“ — původně „Veselí hoši“ — běžící již přes měsíc v Praze, nenáležejí nikterak k perlám sovětského filmového umění, ba více, má jistý sklon k neostyšnému ukazování atrakcí, náležejících již do archivu tohoto mladého umění. Žertovnou shodou okolností se v tomto názoru schází lepší část sovětského tisku s vážnými cizími zájemci, zatím co proti nim stojí konservativní francouzský „Temps“, jemuž se film líbil zrovna tak dobře jako pražským „Halo-Novinám“. Vzpomeneme-li si vůbec na dějiny sovětské produkce, uvidíme, že filmová veselohra nebyla nikdy její silnou stránkou, a že vedle dramatického a tvůrčího „Potěmkina“ a jiných filmů stejného rázu, vytvořivších epochu, se skvějí přihloupělé a nahroublé komedie à la „Koflík čaje“ s Iljinským atd., jež našemu obecenstvu nejsou ani známé, neboť se s nimi rozumně nešlo na světlo. Zaujímají ostatně v sovětské filmové výrobě poměrně malé místo, což je jí ke cti. Teprve loni současně se stoprocentně politickým „Čapajevem“, se objevila tato nová apolitická veselohra, jejíž tvůrci jí přisuzovali pro obnovení žánru neslýchanou úlohu, zatím co je přímou dědičkou starých „koflíků čaje“ a předválečných filmových historií o tom, jaká to byla psina, když jistý pán počal najednou snášet vajíčka.

Něco k jejím krátkým dějinám: objevila se tehdy, když shora byl dán pokyn vyrobit něco veselého, neboť pracující člověk potřebuje se občas také zdravě zasmát. Je obdobou opozdilé sovětské záliby v moderních tancích, jazzech a gramofonech, a její slágry se velkolepě hodí k nahrání na domácí desky tohoto vytouženého nástroje, jemuž sovětský občan říká delikátně a s obdivem „patefon“. Skvělí sovětsští humoristé Ilf a Petrof tvrdí, že výrobci v SSSR. pokládali do-

nedávna normální moderní gramofon, totiž patefon, za protirevoluční zjev, a za jediné třídě vytríbené jednání považovali výrobu předpotopních zrud s mohutnou troubou. Na takové troubě musí být zobrazen švarcvaldský mlýn nebo podobný výjev: není tudíž divu, že touha po moderním lehkém žánru každého druhu umění byla v sovětském občanu vydrážděna až do krajnosti. Film „Veselí hoši“ se prý obecenstvu líbil a byl hodně navštěvován.

Ale sovětský tisk není o filmu stejného mínění. Líbí se novinám „Kino“, což je celkem pochopitelná odborná záliba, „Komsomolské pravdě“, reprezentující v tomto případě asi hlas lidu. Za to však se nelíbí „Literárním Novinám“, největšímu oficiálnímu orgánu spisovatelské veřejnosti. Mezi těmito listy započala velmi prudká debata, při níž se neskrbliho silnými výrazy. Konečně otiskla „Komsomolská Pravda“ 5. března článek, v němž nazvala „Literární noviny“ šosáckými klepaři, básníka Bezymenského, který v tomto listě proti filmu vystoupil, lhářem a celou redakci nepřátelského listu zazobanými nevzdělanci, obvinivši ji mimo chodem z negramotnosti, pletení termínů a neznalosti filosofie. Na konec říká, že je pod její důstojnost v debatě pokračovat. Uražení spisovatelé odpověděli celou stránkou protestních článků, v nichž „Komsomolské Pravdě“ odpovídají uražení Bezymenskij a Kirsanov, a věcnými údaji Bruno Jasenský.

Oč se hádají? Spisovatelům nejde jen o špatnou jakost filmu, ale o zásadu. Obviňují totiž režiséra Alexandra z věci, obvyklé v americkém a evropském filmu a ponechávané u nás bohužel bez povšimnutí, ale poměrně nezvyklé ve filmu sovětském — z plagiátu. Věc s plagiátem hudebním (pochod z „Veselých hochů“) je, po pravdě řečeno, dosti nejasná. Bezymenskij tvrdí, že melodie byla vzata z amerického filmu „Viva Villa“, jenž byl nyní předváděn na filmovém festivalu v Moskvě. Melodii prý poznalo a uvítalo smíchem celé hlediště. Stoupenci filmu pak ujišťují, že shoda je jen ve dvou takttech, a že je to vůbec věc náhody, neboť píseň byla napsána r. 1932, t. j. rok před objevením „Villy“ v biografech USA. Nasvědčoval by tomu i údaj Kirsanova, jenž měl původně psát pro film texty: „Soudruh Alexandrov mi zahrál hudbu několika mexických desek, jež se měly stát základem budoucích melodií“.

Ale, jak řečeno, bouří Bezymenskij zásadně. Jde mu, jak říká, „o čistotu mravů sovětského umění“, a tvrdí, že „boj proti tomuto filmu je hluboce zásadní“. Horší je věc s historií textu filmu. Víme, že měl býti apolitický, což se nechtělo líbit Kirsanovovi. Proto vznikly mezi ním a Alexandrovem třenice, a režisér začal pojednou být nepřístupným, neviditelným, nebylo možno dovolat se ho telefonicky, až, patrně pro Kirsanova, zmizel z Moskvy docela. Zatím se film objevil v biografech. Jako autor slov písní byl na plakátech udán jakýsi Lebed'-Kumač. A tu očekávalo zvědavého na film Kirsanova nemilé překvapení. Říká: „Ozvala se píseň! V textu jiného autora jsem uslyšel lehce pozměněné vlastní řádky. Možná, že jsem se přeslechl? Ne! V písni Aňuty (hudba mexické desky) je celá sloka z mých skizz k písni. No — tohle je tvůrčí metoda! Jaké prosté a lehké vyřešení otázek stylu...!“ Na konec odkazuje Kirsanov tvůrce filmu na naučný slovník na heslo „Plagiát“.

Tedy je ta otázka pro sovětské spisovatele věci cti. Nevidíme se jim. Ať už souhlasíme nebo nesouhlasíme s ideologií sovětských filmů, musíme uznat, že byla vždy přísně zásadní, ba zásadní až přehnaně. Bralo se spíš z nich. Tu však vyrobí sovětský režisér filmovou operetu, směs lehkého

věda a práce

Třetí říše mezi námi

Mladý lékař, vědecký pracovník na medicínské fakultě německé university v Praze, spáchal sebevraždu. Cítil se uštvan k smrti svým okolím, plným rasové nenávisti. Třebaže snad tento případ má leckterou složku patologickou, soustředil zaslouženě pozornost na ducha, jenž ovládá německé vysoké učení v Praze. Že tento duch nějak neodpovídá rázu demokratické republiky československé, ukázala nám anketa, jejíž některé výsledky tu shrnujeme.

Red.

Tříkrát duch Německa

Profesor dr. Nonnenbruch, internista německé lékařské fakulty, přednáší svým posluchačům o kterejšímu případu rakoviny. Uvádí příklad, kdy člen německého panovníckého rodu onemocněl podobnou nemocí. Angličtí lékaři postavili chybnou diagnosu. Němečtí profesori naproti tomu zastávali mínění, že případ je rakovinou. Člen hohenzollernského rodu zemřel. Pitva ukázala, že němečtí učenci měli pravdu a že Angličané ničemu nerozuměli.

Na tento běžný příklad připojuje přednášející velevení německé vědy, německého ducha, německé zdatnosti. Cizina se nikdy nevyrovnala německé spolehlivosti, německé přesnosti, německé vytrvalosti. Vezměme si z toho příklad: neohlížejme se po cizině, důvěřujme v Německo, které je opět veliké a silné, spoléhejme se na německou vědu a snažme se osvojit si onoho velikého a heroického německého ducha.

V posluchárně je hrobové ticho. Přednášející mluví trochu populárně zbarveným přízvukem dialektu, takže v jeho řeči není nic akademického a zní ještě přesvědčivěji, než pouhý smysl slov. Vznešený okamžik. Po suggestivní přestávce, za níž nikdo ani nedýchá, přejde náhle profesor k dalšímu případu.

V Praze, na podzim 1934.

Profesor Tschermak zkouší na Albertově. — U dlouhého stolu kandidáti u přístrojů a mikroskopů. V amfiteatru asi patnáct posluchačů. Profesor je několikrát nervosně přeměruje. Většinu z nich tvoří cizinci, židé, kterým numerus clausus v Rumunsku, Polsku, Maďarsku nedovoluje studovati doma. Naše předpisy jim naprosto znemožňují otevřít si jednou praksi u nás, takže nejsou konkurenčním živlem, nýbrž zajišťují německé universitě slušný důchod ze zvýšených tax a zkušebních poplatků. Jsou však židé, a proto se tu s nimi zachází jako s obtížnými cizinci.

Za stolem s kandidáty je chvíli ticho, v řadách posluchačů se pomalu zdvihá šepot. V tom se profesor rozkřikne:

„Ticho tam, vy holoto. Já na vás zavolám sluhu, aby vás odtud vymetl . . . Počkejte, však na vás také dojde, však tady na vás také dojde . . .“

V Praze, v téže době.

Na kliniku profesora Nonnenbrucha přijde muž s množstvím vnitřních zranění. Je to uprchlík z Německa jenž udává, že byl v koncentračním táboře tak zbit. Lékař ve službě je Američan, dr. Gold-

německého a amerického žánru, a literáti, zvyklí na solidnost, vytríbenou přísnost a počestnost v příbuzném umění, na němž také hodně spolupracovali, slyší, že je to veledílo. Nebyl to jediný důvod k pohoršení. V posledním období sovětského filmu bylo dáno heslo, jehož po celý minulý rok byly plny noviny a odborné filmové časopisy — „spisovatel do filmu!“ To znamená, že sovětský film prožíval v posledních letech značnou krizi, že se z ní hledalo východisko a byla zvolena cesta ne nejhorší — zapracovat profesionální literáty jako scénaristy a umělecké spolupracovníky do nového oboru. Každému z významnějších spisovatelů byla dána úloha a ve své obvyklé velkorysosti a náhlosti nápadů mluvily sověty, že zaměstnají ve filmu celou svou literaturu, od Tolstého a Fadějeva až po mladého Lapina. Spisovatelé byli spokojeni, věc je zajímavá. Dokonce se vyslovoval údiv, proč se na to dřív nepřišlo, když přece spolupráce literatury s filmem mohla by být tak plodná. Nevím, co se z projektovaných scénářů uskutečnilo nebo ještě uskuteční, ale fakt je, jak vidíme, že film přijal literaturu nevlídně a zneprátelil si ji. Případ s Kirsanovem potvrzuje, že není třeba být filmovým režisérem kapitalistické soukromé firmy, aby se jeho názor na důkladnost v práci různil od názoru spisovatele, vnášejícího často do výroby více vážnosti, uměleckosti, ale také požadavky čistě literární, nežádané výrobcem.

Zaznamenáme přibližně, podle sovětského tisku, jaké defraudace z cizích filmů se přisuzují „Veselým hochům“. Jsou to: zamilovaná kráva hrdiny, která za ním chodí a působí všude zmatek — je z filmu Bustera-Keatona-Friga. Oblékání klobouku na parohy jsme už také kdesi viděli. Kráva si lehá do lidské postele — film Španěla Binuela. Chaplin také tančí opášan provazem a překáží ostatním, jenže na opačném konci provazu je přivázan pes a nikoliv kráva, René Clair v jednom ze svých prvních filmů rázu velmi avantgardního a trochu surrealistického, nechá vesele klusat katafalk, do něhož je zapražen velbloud. Do katafalku „Veselých hochů“ je zapražen obyčejný kuň, což je realismus, kazící situaci a nevytváříci té atmosféry komické hrůzy, jako u francouzského režiséra, nicméně však klusá katafalk Alexandrovův způsobem, jenž nepříjemně upomíná na dílo jeho cizího kolegy. Taneční a zpěvná čísla stejného rázu jako jsou ve „Veselých hoších“, najdeme pak do omrzení v jakémkoliv buržoasní filmové produkci. Nemůžeme ověřovat, ale B. Jasenský tvrdí, že ani ryba, padající na pláži do pánve, ani živé sele na míse, nejsou vlastním vynálezem, ale pocházejí z amerického filmu. Naproti chválám Tempsu, uváděným obránci filmu, uvádí Jasenský přísnou kritiku časopisu „Commune“, v níž spolupracují Barbusse, Gide a jiní. Nebyl jsem v Evropě od r. 1929, říká Jasenský, a ti, co tam byli později, jistě ještě doplní můj seznam převzatých míst. Poukazuje na nevědomost těch, kteří film hájili a obdivovali se mu, „neboť nejsou povinni znát většinu cizích filmů, z nichž soudruh Alexandrov čerpal látku pro sebe“.

A tak se zdá, že „Veselí hoši“ byli vyvrcholením diplomatické zápletky mezi sovětskou literaturou a filmem. S velkou vervou započatý útok literátů na kinematografii byl příkře odražen filmaři, jimž se nehodil. A že konflikt je vážný, potvrzují ještě slova Jasenského: „Soudě podle toho, jak jste nás nepouštěli na váš festival a nedali nám možnost seznámiti se s většinou zajímavých nás filmů, změnili jste patrně své mínění na úlohu spisovatelů v kinematografii. A to je škoda.“

schmidt. Zapiše dôvod zranění do príslušnej rubriky v ambulancnej knize. Profesor čte tento zápis a ztropí lomoz: skandál, jak je možno takovou vec zapsati, do toho nám tu nic není, jak se mu to stalo. Člověk, který to zapsal, ihned poletí.

Člověk, který to napsal, sděluje, že věc ihned oznámí americkému vyslanci. Zůstane tedy, byly by z toho jen mrzutosti. Spraví se to tím, že se v ambulancnej knize celý list s uvedeným zápisem přelepí.

Stalo se v Praze 1935. Důkaz: přešlepená ambulancnej kniha.

Das stark Deutsche.

Duch Třetí říše tu vlaje síněmi. O duchu německví se mluví se sentimentálním zanícením, ideálem je „das stark Deutsche“. Tento ideál plní některé obory německého učení docela oficiálně. Mezi studenty se vypráví, že prý jeden z profesorů den před výročním prohlášením samostatnosti je překvapen tím, že zítra se nepřednáší. Řekne jako vtip: „Z toho, že je dnes 27. října, přece není možno ještě poznat, že by zítra musil být svátek.“ Smích mezi žáky.

Sotva jedna desatina studentů německých vysokých škol prý nepatří k ně kterému kulérovému spolku. Mají lokály k pití, seniory, tajemníky, „staré pány“, kteří už dokončili studium, ale stýkají se s nimi stále ještě. Mají tuhou kázeň organizační a smýšlejí německy nacionálně. Vštěpuje se jim přesvědčení, že „S u d e t s k é N ě m e c k o“ je částí Třetí říše, které jen dočasně ještě zůstává mimo celek. Stojím před mapou Evropy s německým studentem, který se dívá trochu ironicky na dnešní mapu Evropy, objede prstem kosočtverec, kterým se vtínají české země do kontury Německé říše, pak nakreslí s úsměvem přímkou od Ratiboře k Pasovu, přímkou, kterou zavtělí tyto země k Německu a řekne trochu jízlivě: „Tady se to bez tak zítra zaoblí“.

Poslouchá se německý rozhlas, pouze německý rozhlas. Všem řečem Hitlerovým se naslouchá kolektivně. Přivtělení Sárska k Německu se oslavuje upřímným nadšením. Studenti mají mentalitu dobře organizovaných straníků. Ať položíte komukoli z nich některou otázku, odpoví každý z nich naprosto stejným způsobem. To svědčí o ideologickém drillu. Malý příklad o jejich kázni: studentské organizace německé dávají pokyny, které dílo literární nebo filmové se aprobuje, a které nikoli. René Clairův „Poslední diktátor“ není schválen: ani jediný německý student jej nenavštíví. Mezi profesory a žáky je těsný kontakt: mezi žáky se ví naprosto přesně, který profesor je „spolehlivý“, to je orientovaný k Německu, a který je „nespolehlivý“, to jest podezřelý z loyálnosti k Československu.

Debatujete-li s nimi o jakékoli otázce, žasnete nad tím, jak pevně jim jsou vštípeny jejich názory, jak jim jsou vtlučeny jejich odpovědi, jak lpějí na svých thesích. Jsou většinou absolutně neschopní pochopiti jinou mentalitu, diskuse je absolutně vyloučena, nemohou prostě porozumět vašemu demokratickému názoru nebo liberálnímu připuštění názoru jiného. Jsou absolutističtí, a nějaká skepse o správnosti svého přesvědčení nemůže se u nich naprosto vyskytnouti. Jeden z našich známých historiků se na stránkách tohoto listu přimlouval za bližší styky studentů českých s ně-

meckými. Byl by to ideální prostředek sblížení: ti, kdož se o to pokusili, přesvědčili se však o tom, že s německo-nacionálním německým studentem jakékoli sblížení je naprosto nemožné, že nic českého nezná, nezajímá se o ně, pokud nemá vše české v přímé nezávislosti. Německý nacionální student miluje Hitlera, kterého na veřejnosti alegoricky nazývá jménem Henlein.

Buršáci a bardové.

Obdiv k Třetí říši dá se jen nesnadno projevovati pozitivně: dá se jen naznačovati v narážkách. Na straně studentů dostává přijetí německé ideologie výraz přijetím „arijského paragrafu“, jenž je zaveden u všech německých studentských organizací v Československu. Židé nemají přístupu. Rasové stanovisko přešlo všem do krve, stejně jako se ztotožňují v celé ideologii s dnešním Německem. Přijdete do vědeckého ústavu v Praze a najdete na stole rozevřený, rozečtený výtisk tlusté knihy „Mein Kampf“.

V den Hitlerových narozenin se nepořádají oslavné přednášky jako v Německu. V tento den se však vynoří, kde se vzaly, tu se vzaly, vázičky s květinami v laboratořích, na stolech, na oknech. Náhodou.

Ještě jedna kniha se čte stejně mezi žáky a profesory: Richthofenův „Der rote Kampfflieger“. Heroické příběhy německého válečného letce, které jsou náhodou nejčtenější knihou hitlerovského Německa.

Jádro německo-nacionálního hnutí je na lékařské fakultě pražské. Jeho východisko je totožné s východiskem největšího radikalismu rasistického a antisemitského, jenž se soustřeďuje kolem tří profesorů: Ghona, Schloffer a Nonnenbrucha.

Profesor Ghon je sedmdesátiletý, je tedy dobrým pamětníkem dob slávy německé říše. Vždyť je jedním ze zakladatelů usnesení známého pod jménem „Weidhofner Beschluss“, v němž se kdysi, ještě hluboko v dobách míru, usnesli němečtí kuléroví studenti, že se nebíjí s nearijci a že se satisfakce soubodem zásadně nedává „židovi“. Že se heroická forma satisfakce šavlí nedávala jen v oné dávné době, o tom svědčí rozsekané tváře asistentů na jeho klinice, spravované brady, zjižvená čela. Že se němečtí studenti, smýšlející „völkisch“, cítí u prof. Ghona bezpečni, o tom svědčí jejich chování za tak zvané „Steinherzovy aféry“ asi před sedmi lety. Tehdy, jak je v dobré paměti, protestovali německo-nacionální studenti proti obsazení rektorské stolice židem, obsadili jednotlivé ústavy, organizovali bojkot. „Stosstruppe“ německo-nacionálních studentů byla tehdy skryta v ústavě pro patologickou anatomii prof. Ghona.

Profesor Schloffer je teprve šestašedesátiletý, jeho paměť dob minulých sahá však stejně daleko. Profesor Schloffer je chirurg dobrého jména, se stránky politické však může zajímat pouze to, že je bard. Bard, to jest starogermánský zpěvák. „Bardové“ jsou jeden z nejznámějších německých studentských spolků pražských je to „Burschenschaft“, která pěstuje zpěv a souborje a německou heroickou čest. Bylo by to možno pokládat za dětinství, kdyby ve skutečnosti tento buršácký spolek nebyl mocenským faktorem. „Bardové“ během posledních let obsadili skoro na všech klinikách nejdůležitější místa svými členy.

Jejich modrobílomodré jehlice spatříte na každém kabátu, nosí ji stejně na chirurgii dr. Dock i dr. Wenzel, na interní dr. Schally a dr. Beutel, na gynekologii dr. Traube a dr. Dworschak, na patologické anatomii dr. Kudlich a dr. Bandhauer. Profesor dr. Schloffer nosí mezi těmito „bardy“ důvěrný titul „stareh opána“. Prostřednictvím tohoto vlivu ovšem mají „bardové“ absolutní vliv na šéfa, na obsazování všech míst. Proti každému, kdo nepatří k této organizaci, tvoří její členové uzavřený a nepřátelský blok. Je mu naprosto znemožněna práce. Je schválnostmi a překážkami enervován a doháněn k zoufalství, jak to ukázal jeden nedávný případ, jenž by se beze znalosti tohoto pozadí musil zdát ojedinělým. Je však náznakem všeobecného proudu, dává trochu porozumět tomuto prostředí, v němž jsou vedle sebe všichni stejnými nadšenci pro Třetí říši. Dnes jsou všichni členy S. H. F.

Jak se hospodaří na státním ústavě.

Profesor dr. Nonnenbruch řídí třetí z pražských klinik, které jsou naprosto „judenrein“ na všech placebných místech. Dva židé, kteří u něho zůstali z doby jeho předchůdce se nedali odstraniti jedině z důvodů politických. Jejich šéf je teprve osmačtyřicetiletý, a býval „Spitalsprimarius“ ve Frankfurtu nad Odrou, odkud byl na základě protekce svého bývalého šéfa Müllera dosazen do Prahy za řádného profesora, roku 1929. Jeho syn zůstal německým státním občanem a pracuje v jednom „Arbeitslager“ ve Třetí říši. Profesor Nonnenbruch je dnes dokonce pokládán za hlavního reprezentanta a za vůdce německy nacionálně smýšlejících pracovníků i studentstva.

I v profesorském sboru německé university je vůdcem nacionalistické kliky. Spolu s prof. Ghonem byl vždycky hlavní silou, bráníci tomu, aby na universitní místa nebyli povoláváni kvalifikovaní odborníci z Československa, nýbrž z Říše. Tak se stalo na příklad profesoru Kubíkovi, jemuž znemožnilo kariéru na německé universitě předně jeho příjmení, za druhé jeho křestní jméno Jaroslav a za třetí jeho sňatek s židovkou. To se stalo i očnímu odborníkovi prof. Löwenssteinovi. Odborníci nejskvělejších jmen, kteří dobrovolně opustili Třetí říši, nemají ostatně na působení na pražské německé universitě více naděje, než Čechoslováci. Prof. Freundlich, astronom a jeden z největších evropských odborníků, činný dříve v Postupimi, byl na protest z řad hitlerovsky smýšlejících pražských německých studentů před několika dny odvolán z toho důvodu, že, jsa židem, nemůže míti dostatečně „Völkische Gesinnung“.

Co tomu řeknou v Německu.

Několika jednotlivci se dává ovlivniti celý sbor. Ti, kteří nejsou iniciátory, souhlasí alespoň s těmi, kteří se staví v čelo. Fysiolog prof. Tschermak, netají své názory stejně jako dr. Zeynek, jenž je ostatně také „bardem“, nebo prof. Gampfer z Innsbrucku jehož přivedl prof. Schloffer. Prof. Tschermak se netajil svými sympatiemi k válečnému heroismu, když dokonce pod úvod své učebnice všeobecné fyziologie ostentativně napsal jako datum „Před mým druhým dobrovolným odchodem do pole“. To dostačí k ilustraci této mentality, jež se nám zdá spíše součástí jiného státu, nežli této demokratické republi-

ky. Vyskytne-li se v tomto ovzduší Velkoněmců, rasistů a uvědomělých arijců židovský profesor jako dr. Starckenstein, nevystoupí ani slovem proti všeobecnému proudu, protože všechny jeho farmakologické preparáty jsou vyráběny v Německu a má finanční zájem na tom, aby se nedostal do špatného světla ve Třetí říši.

Neboť to je základem všech myšlenek v tomto německém universitním mikrokosmu, o jehož krevním přetlaku jsme psali. Pronese-li někdo hlasité slovo, nemyslí na to, jaký vzbudí ohlas v tomto státě, nýbrž stará se pouze o to, co tomu řeknou v Německu. Profesori se chvějí, aby se snad nestali ve smyslu národně socialistickém nespolehlivými, aby snad na nich neulpěla známka, že jsou nápadně loyální k republice. Každý vidí v duchu pokračování své vědecké kariéry v Německu a každý se třese jenom o to, aby si nějakým demokratickým gestem nezkažil další dráhu v říši Hitlerově. První housle v tomto malém orchestru nehrají nejlepší vědci, nýbrž ti, kdož jsou v Německu nejlépe zapsáni. A zpravodajství mezi Prahou a Berlínem funguje bezvadně, žádná podrobnost se touto cestou neztratí a žádná informace, která běží po této lince, nevychladne.

Zmínili jsme se podrobněji o poměrech na medicínské fakultě pražské německé university. Je tomu stejně i na jiných oborech vysokého učení: je znám skandál na pražské německé technice, kde se profesorský sbor usnesl navštívit studenta, jenž byl v procesu „Volkssportu“ odsouzen za protistátní činnost, ve vězení a dáti tím tak provokativně příležitost, aby ve všem pohodlí na Pankráci mohl složit své zkoušky. Vedle toho jsou bohudík i některé obory, u nichž stojí skutečně v popředí vědecká práce a o nichž je možno opravdu říci že jsou částmi československé vysoké školy s německým jazykem vyučovacím. Bude však třeba, aby se republika přičinila o to, aby podobné ústavy nebyly výjimkou, nýbrž samozřejmým pravidlem.

dopisy

Češi odpovídají mladým Slovákům

I.

Vážený pane redaktore, uveřejnil jste docela správně několik dopisů mladých Slováků o jejich názoru na věci, týkající se poměru mezi Čechy a Slováky, a mohli bychom Vám za to udělit velmi důvěru z politické prozíravosti. Dovoďte nyní, aby i mladý Čech mohl pronést svůj náhled. Nás totiž se celá věc také životně dotýká, neboť slovenské poměry jsou konec konců poměry našimi a budeme to právě my, fyzicky mladí, kteří poneseme jejich důsledky. Nám na Slovensku záleží stejně tak, jako na Čechách a Moravě, my jsme si dobře vědomi, že náš osud je tak úzce spjat, že nepozorovat toho, je už položivní katastrofou.

Tedy k věci. Především něco o dnešním kursu na Slovensku a o požadavku autonomie. Jsem pro každou decentralisaci a nevím, co bych mohl namítnout proti rozumnému lokálnímu patriotismu. Požadavek větší a větší svobody není zajisté v rozporu s požadavkem autonomismu,

naopak: pojmy se zde aspoň čiastočne kryjú, a občanstvu v kraji dáva se možnosť stejného politického a kultúrneho využiti, jako v t. zv. centrech. Centra mohou býti počátky konsolidace, ale stejně i demoralisace. Jsem přesvědčen, že se chyby s české strany na Slovensku staly. Prudké novotárství, podepřené určitým centralismem, je špatnou stravou pro konservativní žaludek. I největší reformátor může často mnoho pokazit, nepočíná-li si opatrně a diplomaticky. A tak se našli lidé, kteří buď více nebo méně demagogicky dovedli určitých skutečností využít. Pravím a zdůrazňuji: dovedeme politiku ludové strany pochopit, nedovedeme ji však omluvit. Dnešní doba — a to zdůrazňuji — vyžaduje docela jiné politiky a jiného zaměření od největší slovenské strany. Zdá se, že si p. Hlinka dobře neuvědomuje zahraničně-politické důsledky svého počínání a dá se velmi pochybovat, že by tím prokazoval dobré služby státu, s jehož existencí je rozumově i citově spjat. Jeho počínání podobá se počínání člověka, jenž podřezává větev, na níž sám sedí. Opakuji: Co se hodí snad pro budoucnost, nemusí být ještě dobré pro přítomnost. Decentralisace zavazuje více lidí k odpovědnosti, je sympatická, ale má i svůj č a s! Nevidíme rovněž příčiny, proč by v budoucnosti na př. i sesterská Morava nemohla pro sebe požadovati více samosprávy, proč by jí nemohla požadovati nějaká Lhota a proč by jim nemohla býti dána, když poměry k tomu dozrály. Nejsme proti autonomii kohokoliv z důvodů zásadních, nýbrž pouze taktických a aktuálních.

Co je v tom sporu nejméně pochopitelné a čeho by se člověk nejméně nadál, je to, že tady existují dokonce určitá jazyková nedorozumění. Pamatuji se na jednu přednášku p. ministra Dérera v Českých Budějovicích. Nikoho ani nenapadlo, že by v tom mohlo být něco podivného, když pan ministr spustil slovensky. Dokonce jsme mu byli všichni velmi povděční, mělo to pro nás zvláštní poesii, slyšet tu měkkou řeč. Známe, přátelé, dobře vaše Urbany, Nižňánské, Hviezdoslavy, Rázuse a j. Čteme je u nás více, nežli by se vám snad zdálo, a čteme je rádi. Poznáváme v nich sebe a dokazují nám, že naše krev je vaší krví a naopak. Ne, tohle nás nejméně rozděluje — a vyskytly-li se už chyby s naší české strany, milerádi je přiznáme a chceme se z nich kát. Chyby se stanou mezi lidmi, hůře je, dokázat zlý úmysl. A špatné, velmi špatné by bylo, řešit věci s horkou hlavou. Jsme existenčně k sobě poutáni, proto vzhůru do společné práce, bez předsudků, s celým mužným srdcem!

Dodávám ještě toto: Slovenskému lidu se musí dostat spravedlnosti, o níž žádá. Autonomie však nich o nezaručuje. Osud Slovenska je naším osudem, ne oslabujeme se navzájem!

Stonařov u Jihlavy.

František Humler.

II.

Vážený pane redaktore!

Sleduji pozorně dopisy mladých Slováků, které uveřejňujete ve svém ctěném listě. Obsahují mnoho spravedlivých výtek nám Čechům a vzbudí jistě ohlas v české veřejnosti, která až dosud byla velmi málo informována o slovenských věcech.

Právě proto je však nutno vyvrátit některá nesprávná tvrzení, jichž původ třeba hledat v mylné informaci pisatelů, čerpané nejspíše z tendenčních zpráv určité části slovenského tisku. Podotýkám, že nechci polemizovati s pisateli a sám vřele sympatisuji s mladou slovenskou generací (působím na Slovensku třetí rok jako středoškolský učitel). Proto odpovídám toliko na obvinění, která neodpovídají pravdě.

Pán Hoffman tvrdil v svojom dopise, že na slovenských stredných školách musia žiaci od tercie do oktávy napísať za rok dve úlohy v jazyku českom a že vo vyšších triedach sa české básne rozoberajú po česku. Nie je to pravda. Čeština preberá sa na slovenských ústavoch celkom rovnako ako slovenčina na školách českých, české úlohy sa nepíšu a básne sa vykladajú iba po slovensky. Slovenský študent učí sa len trocha česky čítať a viac nič. Žiaci českej národnosti môžu napísať polovinu úloh do roka česky, ale zväčša tak nerobia, lebo málokto z nich vie sa správne česky vyjadrovať.

Ďalej si dovoľujem popreť tvrdenie, že by väčšina českých rodičov na Slovensku posielala deti do českých škôl. Stálo by za to zistiť, ktorá úradnícka rodina mohla by si dopriať podobný prepych. Poznám veľmi dobre pomery na strednom Slovensku a prehlasujem, že neviem o jedinom konkrétnom prípade. Sám som vyučoval vyše tricať českých detí na slovenskom gymnáziu, z ktorých ani jedno sa nevedelo správne česky vyjadrovať. Tieto deti poznajú iba „kuchynskú“ češtinu, ktorú počujú doma, ale medzi sebou a s kamarátmi sa hovoria slovensky a mnohé už teraz sa prehlasujú za Slovákov. Je to celkom prirodzený zjav, že Česi na Slovensku sa už v druhej generácii poslovenčujú, a keďže ide o deti inteligentných rodičov, nemusia veru Slováci pohŕdať týmto prirastkom.

Súhlasím, že nemčenie a maďarčenie Čechov na Slovensku treba rázne vykynožiť. Len toho sa obávam, že Čecha, ktorý vie maďarsky, bude treba hľadať s lampášom. S nemčením je to rovnaké, lebo my, mladá česká generácia, poznáme nemecky sotva na toľko, aby sme si mohli prečítať nemecké novinky.

Horko-ťažko by sa vám dokazovalo, že Česi vystupovali úmyselne a radi z Matice a iných slov. spolkov. Skorej sa nazdávam, že boli povyhadzovaní, v mnohých prípadoch potúpení a urážkami prinútení, aby vystúpili. Mám svedecky potvrdený prípad, že známy slovenský skladateľ pri otváraní turistickéj chaty hodil na zem českú zápisnicu a pred očami niekoľkých českých funkcionárov ju pošliapal. Títo potom vystúpili zo slovenských spolkov. Čudujete sa tomu? Ako byste sa zachovali vy, keby sa vám ten istý prípad stal v Čechách (čo je ale vytvorené!)?

Nebudem sa zaoberať ostatnými dopisami, lebo sa obávam, že moje pojednanie je prídlhé. Jeden z pisateľov volá seba-vedome: „V čom a čo môžete o nás zle písať?“ Veru že aj my, mladí Česi na Slovensku by sme mohli povedať Slovákom mnoho nepríjemných vecí a skúseností, aké sme zažili na Slovensku. Ale o tom snáď inokedy, lebo som nechcel písať polemiku.

Jack.

K celému nákladu dnešního čísla přiložen jest prospekt o skvělé knize N. Melnikové-Papouškové „Praha před sto lety“, kterou vydalo nakladatelství Orbis, Praha. Vřele doporučujeme.

Vkusné, dobré dopisní papíry

KAREL KELLNER, PRAHA

VÁCLAVSKÉ NÁMĚSTÍ 61, U MUSEA
DLOUHÁ TR. 17, U STAROMĚST. NÁM.